

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1942.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

november

9. füzet

A hazahívó karácsonyi furulyaszó.

Ünneprontó magatartás-e szent karácsony napján, ha elgondolom, hogy a betlehemi Kisdéd jászola mellett pity-palattyozik a pásztori furulyaszó is? Ha elgondolom, hogy a pásztorseg nemcsak tejjel s vajjal, hittel s hódolattal, hanem furulyaszóval is kedveskedik annak, aki örömet, még pedig nagy örömet hozott nekik s nekünk? Furulyaszó — hol is szerepel az, hol hangzik az föl oly meghatóan? Hát Petőfi Sándor János vitézének egy kedves jelenetében; ott, ahol János vitéz elhagyja a kedvtől, örömtől, boldogságtól hangos Tündérországot, mert meghallotta a furulyaszót. A furulyaszó az ő falujára, a virágzó akácfákra, rezgő nyárfák ezüstös, selymés levelére, a magyar rögre s rónára emlékezteti, s azzal, hogy emlékezteti, hívja is, vonzza is úgy, hogy nem állhat ellent neki.

Nos, a modern világ néma vakságba s szenvedéseinek hétéves poklába behatol a betlehemi furulyaszó, visszahív, s vonz, sőt kényszerít is. Vissza, nem a faluba, hanem a nagy hit szent és fényekkel átjárt világába, vissza ifjúságunk fölséges hitébe s gyermeki áhitatába! Nem tündérvilágból hív el, hanem szomorú s fekete valóságból; és nem is tündérvilágba hív — világba, melyet csak a képzelet alkot, — hanem a hit s a kegyelem isteni világába, melynél nagyobb s fölségesebb realitás egyáltalában nincsen. Pokolból, szomorú világunkból hívogat fölfelé!

Ezt a poklot itt miközöttünk, tudjuk, emberek alkották; ez nem a betlehemi Kisdéd műve. Emberek raboltak s gyaláztak meg minket, azok törték össze hazánkat is. A hazában a kenyeret azok drágítják s a lelket azok keserítik, azok öltöztetnek minket rongyokba s teszik keserves tragédiává az életet. Azoknak a pogányoknak nem imponál sem a „Dicsőség a magasságban Istennek“ angyali kara, sem a pásztorok furulyaszava, azoknak ágyuszó kell, no meg dobszó, mely kilicítálja az utolsó párnát is, miután rongy papírrá tépte a koronát. Nem, ezek nem értik a béke édes tilinkó-szavát, azt

a karácsonyi furulyaszót, s nem is fognak békét hozni a világnak. Nagy hatalmak ezek az emberiség megszorítására.

Mennyivel emberibb, igazabb, tehát békéltető s boldogító a kisded Jézusnak nagy hatalma — hatalom, mely életet s biztat, mely vigasztal s erősít, fölvilágosít s emel, tisztít s nemésít s nemcsak új ideált ad az imádandó emberségében s barátságos testvériségében, hanem arra is biztat, hogy legyünk hozzá hasonlók, s megsegít arra, hogy lehessünk azok.

Ah, igen, ez a nagy hit, az édes furulyaszó valóságos zene nekünk, mely nélkül nincs lelkünknek békéje, nincs kedve s nincs ritmusa életüknek. Ha ez a furulyaszó lehallatszik szívünkbe a kereszténység magasságaiból, akkor visszhangossá lesz az ember lelke, megtelik tőle muzsikával, lendületes készséggel s vágyódó, jó kedvvel.

Hát csak zengjen és zsongjon bennünk annak a nagy hitnek muzsikája, hogy Isten eljött közénk, s hogy nemcsak közénk jött, hanem hogy értünk jött. Hív s el akar vinni magával. Krisztus lejött minket megváltani, megszentelni s a maga hasonmásaivá tenni. Eljött közénk, hogy testvéreivé tegyen. Ez a furulyaszó, mely a magasságból hallatszik le hozzánk. Aki lélek szerint oda föl való, az elhagyja a tündérországot, azaz dehogy is azt, hanem a poklot s az ocsmány világot s fölfelé törekszik. Az olyan aztán nemcsak meghallotta a fölfelé, vagyis a hazahívó furulyaszót, hanem megéli önmagában a leg szebb muzsikát, a tiszta szív s az isteni béke harmóniáját..

Ez a betlehemi kisded páratlan ajándéka.

(*Prohászka Ottokár.*)

A jótékonyságra nevelés.

— Szülői értekezéslet. —

Sokszor úgy látszik, mintha a mai emberből kiveszett volna a részvét, a jótékonyság érzése. Az emberek nem tudják eléggé, mit jelent az: *szeretni*. Egész életünk egyik legnagyobb szerencsétlensége az, hogy kettős életet élünk: egyet magunkban, amikor imádkozunk, a másikat ahogy a templomból kijövünk. Egyszerűen nem merünk a bennünk lakó Isten szerint cselekedni, nem tudjuk, hogy a világon egyetlen dolog van, amiért érdemes élni: a *jóság*.

Egy amerikai írónak, Jack Londonnak, harminc év alatt harminc féle foglalkozása volt. Végigpróbált mindent a rakodómunkásságtól az ujságírásig, fegyvertől a dollármilliomosig s amikor halála előtti esztendőben meglátogatta Londont, ahol félesztendeig élt, hogy saját szemével lássa és átélje a föld-

alatti angol főváros nyomorát, rongyos csavargónak öltözve járta be a csatornahálózat alvilágát, a külvárosi szegénytelepeket, nyomortanyákat. Köztük lakott, barátokat szerzett és amikor már mindent látott, tudott róluk, könyvben foglalta össze tapasztalatait. Szörnyű és a valóságnak mégis megfelelő képekben tárta olvasói elé a brit világbirodalom fővárosának, a sokmillió London külvárosainak minden képzeletet felülmúló nyomorvilágát. Leírja, hogy a nyilvános sétatereken éjtél után hogyan telik meg minden pad az alvó emberek tömegével, a hajléktalan sorsüldözöttek ezreivel, akik ott alszanak, mint a kivert kutyák, mert az éjjeli menedékhelyek, amelyekre csak számozott férőhelyre lehet bejutni, annak, aki még idejekorán jelentkezett, ilyenkor már megteltek teljesen.

A nyüzsgő világváros pompás palotái, dús áruházai, vilanyfényes körútjai tövében — mondja ő — alig néhány száz lépésnyire ott csatangol az éhség farkasa és üvöltését nem hallják meg azok, akiknek meg kellene hallaniok. Egyre kevesebben sütkéreznek az arany napfénye alatt, és egyre jobban szaporodnak azok, akiknek hálósobája az utca hideg kövezete.

Az bizonyos, hogy a társadalom az egyenlőtlenségek egyensúlyán épül fel. Mióta a világ áll, mindig volt és mindig lesz is különbség ember és ember között nemcsak tudásra, hanem anyagiakra nézve is. Ez már a természet megfellebbezhetetlen rendje, amelyet semmiféle társadalmi vagy állami berendezkedés meg nem szüntethet, el nem tüntethet. Isten parancsa, hogy nincs két ugyanolyan falevél a fán, mint ahogy vannak életrevalóbb, tehetségesebb és élhetetlen emberek, úgy osztódik el a társadalomban is a kiválasztottak és a maguk szorgalmából, kiválóságából érvényesülők rendje szegényekre és gazdagokra. Hiszen különben mi ösztönözné a tehetséget, a szorgalmat, ha nem az érvényesülés vágya, a siker kecsegtető délibábja, az a tudat, hogy egyszer megváltoztathatjuk életünket, hogy egyszer mindent megszerezhetünk magunknak, békességet, boldogságot, elismerést, mindazt, amihez csak a pénzen keresztül eljuthatunk. Ez a becsvágy a benzin az emberi lélek motorjában, enélkül leállna minden törekvés, fejlődés és beroszádodna nemcsak a gyárak, de az emberi lélek csodálatos gépezete is.

Nem is itt van a hiba, hanem ott, hogy a vagyonnak, a gazdagságnak nemcsak jogai vannak, az élet napsütéses oldalára, a pénz a vagyon kötelez is; éppen ezt az égresikoltó nyomort, ezt a sötét és elviselhetetlen szegénységet kell eltüntetnie, hogy eloszlassa a szerencsétlenek homlokáról a gond felhőit, amely felőrli a családapák erejét, elrabolja az édesanyák becsületét, a gyermekek hitét! Az Isten országa itt a földön nem állhat milliomosokból és koldusokból, palotákból és ólaktól, irigyelt és irigykedő osztályokból.

A kereszténység ideálja az, hogy se túlságosan gazdag, se túlságosan szegény osztályok ne legyenek. A kereszténység elve, hogy a vagyon egyenlőtlenségeit annyira kell csökkenteni, hogy ne legyen többé érdemes ellene harcolni. Ha minden munkásnak meglesz a maga kicsi háza, előtte virágos, napsütötte kert, ha lesz annyi keresete, hogy magáról, családjáról, öreg napjairól gondoskodni tudjon: — akkor nem fog a keze ökölbe szorulni, ha mindjárt biborfüggönyöket is lenget a szél a gazdagok palotáinak ablakán.

Fájdalom, ettől a boldog világtól még nagyon messzire vagyunk. Ma nem kell az angol fővárosba mennünk, hogy a szenvedés vértanúit megláthassuk. Csak végig kell menni egy magyar város vagy község legkülső házsorán, vagy akár beljebb is, hogy az ember szembetalálja magát korának összes szociális kérdésével.

Vannak azonban emberek, akik nem akarják meglátni ezeket a kérő és vádoló szemeket, a sötét koldustekintetet, amely eleven kérdőjelként bukkan elénk lépten-nyomon, különösen így télen.

A jótékonyság legmélyebb és legvégső motivuma maga az Isten... valahányszor alamizsnát adok, arra kell gondolnom, hogy a szegény az, aki tenyerét felénk fordítja, de Isten az, aki azt elfogadja. Minden reggel eszünkbe kellene jutnia, hogy az Isten azért küldi a szenvedőket utunkba, hogy jót cselekedjünk vele. Minden ráncszoruló emberben tehát Istent kell látnunk és őt szeretnünk.

Hiszen Ő mondotta, hogy minden falat kenyér, minden jó szívvel adott pohár víz: — Neki, a csillagok és világok urának adott ajándék!

A szegény, ha alamizsnát kap, gépiesen dörög: „Isten fizesse meg...“ De azt a köszönetet még sohasem mondták ki hiába, sohasem hangzott el úgy a földön, hogy odafönn azt meg nem hallották volna. Egy francia írónak, Anatole France-nak van egy bájos elbeszélése, a Fekete kenyér. Egy flórenci bankárról szól, aki halála után fölmege a mennybe, ahol azonban gazdag alapítványai, amiket verejtékkel összeharácsolt vagyonából tett, — semmit se nyomtak a mérlegen, nem billentték a javára a mérleget az aranyai sem, csak az a fekete kenyér, amit egyszer tanuk nélkül vetett oda egy koldusnak, aki utána szólt: „Isten fizesse meg...“

Az Isten alapított itt, a földön egy hatalmas takarékpénztárt, ez a *szegények kenyere*. Ha tehát szeretjük a pénzt, küldjük fel azt előre az égbe lelkünkért — ott összegyűjtik majd a számunkra. Éppen azért, ha a szegényt megajándékozod, ne keresd elő mindennek a legalját...

Gondold el, hogy fogod majd szégyelni magad az utolsó

ítélet napján, mikor az Úr felmutat egy rongyos nadrágot és szól: Ezt te adtad!

Amit a gazdag ember jótékonyság alakjában zajtalanul elrakott magának a sírontúlra, ha koporsóját egy sereg kisírt-szemű szegény kíséri, akik érte igazabbul imádkoznak és fájdalmasabb könnyet sírnak, mint a befelé nevető örökösök: ez üdvösegebb lesz az Isten elé jutott lelkeknek, mint a legcifrább szalaggal ékes koszorú és aranyszegekkel kivert tölgyfakoporsó...

Azt kérdezed, magyar testvérem, mi a felebaráti szeretet, amikor neked magadnak is kevés van? Hát megmondom. Ha testvéredre mosolyogsz, ha a vándort, aki eltévedt, helyes útra vezeted, ha a töviseket és köveket elhordod az útjából. Aki egy árvának a fejét megsimogatja, minden hajaszáláért, melyhez a keze ért — egy-egy fénysugarat fog kapni a feltámadáskor — mondja a Korán, a törökök szent könyve. Ne mondjuk tehát, hogy magunknak sem telik. A nagy angol drámaíró, Shakespeare mondja, hogy nincs olyan koldus, akinek legalább a szívből ne lehetne fölöslege. A kevés is sok, ha meleg szívvel adjuk. Szent Júlián, aki maga is koldus volt, mikor meglátott a földön fekvő ruhátlan koldust, mert semmije sem volt, amivel betakarhatta volna, odafeküdt melléje, hogy testével melengesse.

Az adománynak akkor van igazán aranyértéke odafönn, mikor olyan valaki adja, aki maga is rászorul. Gondoljunk arra, hogyha mi nem segítünk azon az embertestvérünkön, aki összefázva, rongyosan előttünk áll — talán senki sem lesz, aki azt helyettünk megtegye.

Ne engedjük kialudni szívünkben azt a lángot, melynek jóság a neve. Ne engedjük, hogy elkövüljön a szív, hogy kiszáradjanak a szeretet patakjai. Különösen ne engedjük ezt a gyermekeknél, akiknek neveléseért mi fogunk egyszer számot adni.

A jótékonyság művészetének feladata az: megtanulni finoman adni, nyájas arccal és nyájas szívvel, ami elveszi az alamizsna fullánkját. Barátainkká kell tennünk a szegényeket. Hiszen mennél megalázottabb, mennél szerencsétlenebb valaki, annál fogékonyabb, annál csordultig teltebb a szíve keserőséggel és bánattal.

Úgy adakozzunk tehát, hogy ne várjuk érte a hála simogatását, az alázat kézesókját. Az adomány tőlünk származik, de a köszönet egyedül Istent illeti meg.

Sajnos, hányan csak azért cselekszenek jót, hogy nevük fénye és tekintélye fölragyogjon mások előtt. Sokan nem az Istennek szánják adományaikat, hanem saját személyük bálványának.

Egy ilyen jótékonysági hölgyről szól egy dán író szellemes meséje, aki elmondja, hogy a „jótékonyság“ e földi

angyala meghalt és nagy önbizalommal jelent meg az égből, mint akit odafönn mindenkinek ismernie kell. De az Úr nem ismerte meg... Hogyan, engem nem ismernek? — mondotta sértődötten a hölgy, — aki minden hétfőn az árvaházban dolgoztam, minden kedden az aggok menhelyén, minden szerdán a szegények konyháján, minden csütörtökön a patronázsban? — Nem ismerlek — ismételte az Úr, — mert én csak egy helyen kerestelek, de ott nem találalak sohasem: *otthon!*

Kedves szülők! Ne engedjük a gyermeki lélekben ösztönösen jelentkező jóságot elhervadni. Ébresszük tudatára annak a jóságnak, amely kell, hogy eltöltse ma minden magyar lelkét, összefűzzön minden magyart, akik — a nagy világégés borzalmi között — egymás kezét összefogva, azt erősen szorítva, csak így tudunk megállni a vajdó világnak ezen a különben is veszedelmes helyén, ha minden magyar kezét megkeresve, összefogva álljuk e földön annyiszor átrobogó vihart, hogy annak elmúltával felépíthessük az újabb ezer év szociális Magyarországot!

A tanítás módszeres felépítése.

Az *erkölcsi vonatkozású olvasmányok* tárgyalása előtt az olvasmány alapgondolatához hasonló vagy azzal ellentétes gondolatokról beszélgetünk a tanulókkal, hogy *megteremtjük azt a hangulatot*, amely képessé teszi őket az olvasmány alapgondolatával kapcsolatos érzelm befogadására. Nagyon jó itt, ha alkalmas kapcsolatot tudunk találni a tanulók valamely élményével vagy az évszakkal, valamely közeli ünnepellyel stb.

A *célkitűzés* után *bemutatjuk az olvasmányt*, vagy olykor annak tartalmát *mondjuk el* értelmes elbeszélés formájában. Ezután az olvasmánynak *a gyermekekben keltett hangulatáról, felújított élményekről szerzünk tudomást* néhány rövid kérdés alapján.

Most újra olvassuk az olvasmányt, de már *gondolatsorozat*ként, ahol a hiányos megértést szómagyarázattal kiegészíthetjük, a felszínre került ismeretlen *szavakat, fogalmakat tisztázzuk*, az olvasmányban fellelhető *szépségeket kiemeljük*, ráirányítjuk a tanulók figyelmét a szépre, annak felismerésére segítjük őket. Külön figyelünk az újszerű *szavakra*, amelyekkel *kiegészítjük a tanulók eddigi szókincsét*.

Legfontosabb azonban az ilyen erkölcsi vonatkozású olvasmány tárgyalásánál az *erkölcsi mag megértetése* nélkül azonban, hogy azt túlmagyaráznánk. Az *erkölcsi érzelmeknek a tanulók életére való alkalmazása* a nevelői vonatkozások *elmélyítésére*, a tanulók lelkében felébreszthető *jó elhatározások kiváltására* nyújt lehetőségeket.

A *fogalmazás* tanításánál egészen más szempontok érvényesülnek, mint az eddig tárgyalt tantárgyaknál. Célunk itt az, hogy a tanulót képessé tegyük gondolatainak, érzelmeinek írásban való kifejezésére, vagyis arra, hogy amit gondol, érez, azt világosan, szabatosan és a magyar nyelv törvényei szerint tudja kifejezni. Másik célja pedig az, hogy a tanulót környezetének, saját lelki életének megfigyelésére szoktassa, megismerje az összehasonlítást, tudjon ítéletet mondani a maga és mások cselekedetei felett, amivel megbecsülésre és a közösségérzés felismerésére szoktatjuk tanulóinkat.

Formális fokozatai a következők lehetnek:

I. *Előkészítés.*

Hangulatkeltés s a gondolatközlés vágyának felkeltése.
Célkitűzés.

II. *Fogalmazás.*

Közös cím meghatározása. (Esetleg több cím is lehet.)

Utalás arra, hogy csak a tárgyról írjanak.

III. *Befejezés. Bírálóat.*

1. A tanulók önmaguk olvassák el dolgozatukat.

2. Néhány tanuló dolgozatának felolvastatása és megbeszélése.

3. A már felolvasott dolgozatnak a tanító által való felolvasása és megtárgyalása. Irányított megbeszélés a következő szempontok alapján:

a tárgyról írt-e?

megtartotta-e a sorrendet?

melyek dolgozatának sikerült, szép részei?

hol használt fölöslegesen valamit?

hol hiányzik a megértéshez valami?

mi az általános benyomás a dolgozatról?

4. A tanulók dolgozatainak otthoni kijavítása.

Szempontok a dolgozatjavítási órára.

Arról írtak-e, amiről kellett?

Van-e bennük szép részlet, gondolat, egyéni kifejezés?
(Példák.)

Írtak-e fölösleges mondatokat, szokat? (Példák.)

Egyes szavakat nem használtak-e minduntalan? (Példák.)

Helyesen kapcsolták-e egymáshoz a gondolatokat?
(Összefoglaló elbeszélés.)

Ügyesen fejezték-e ki gondolataikat, érzelmeiket?
(Szóvirág, fellengzősség.)

Vétettek-e a magyaros mondatszerkesztés ellen? (Példák.)

Jellegzetes helyesírási hibák megbeszélése. (Példák.)

A dolgozat külső alakjára vonatkozó megjegyzések.

A történelem tanításának formális fokozatai:

I. *Előkészítés.*

a) Számonkérés.

b) Áthajlás.

- c) Célkitűzés.
- II. *Tárgyalás.*
- a) Elbeszélés, (felolvasás),
  - b) hasonlítás,
  - c) oknyomozás,
  - d) erkölcsi értékelés és erkölcsi igazságok érzékel-
tetése, (erkölcsi bírálat),
  - e) az egyes történeti életformák összefüggő áttekin-
tése,
  - f) a tárgyalt kor eseményeinek a mai korra vetítése
és hasonlósága,
  - g) szemléltetés (olvasmány, film, kép, múzeum stb.),
  - h) a helytörténeti vonatkozások felhasználása,
  - i) kapcsolás,
  - j) a tanulók munkáltatása,
  - k) kritika és meggyőzés.
- III. *Összefoglalás. Begyakorlás,*
Rendszerbefoglalás.

(Folytatjuk.)

Tanítási tervezet.

Irta: *Takáts Gyula* igazgató, Huszt.

Osztály: V—VI.

Tantárgy: Olvasmánytárgyalás.

Tananyag: Móra Ferenc: „A muladi tárogatók“ c. elbe-
szélése.

Nevelői cél: Elmélyedés a kuruckor dicsőségében, a múlt
megbecsülése, hazaszeretet, hűség a Vezér iránt.

Szemléltető eszközök: II. Rákóczi Ferenc arcképe, a Kor-
mányzó Úr arcképe, Magyarország térképe és táblai rajz.
Tárogató.

A TANÍTÁS VÁZLATA.

I. *Előkészítés.*

a) *Hangulatkeltés.* II. Rákóczi Ferenc, a kurucok, laban-
cok, a kuruckor. Egy este a táborban, a tárogatós. Alszik a tá-
bor, a kuruc vitéz. Hajnali ébresztő, új csaták, új diadalok.

b) *Athajlás.* Nagymajtényi síkon letörött a zászló...
Elnémultak a tárogatók, a tárogatók megsemmisítése. Az ellen-
szegülő muladiak.

c) *Célkitűzés.* Hova rejtegették el a muladiak a tároga-
tókat?

II. *Tárgyalás.*

a) *Az olvasmány bemutatása* előszóval elbeszélve.

b) *A gyermekek lelkében keletkezett élmények megbeszélése.*

c) *Az olvasmány tárgyalása gondolatcsoporthozak szerint.*

1. A muladiak dalos kedve ma és régen.

2. Mik voltak a muladi halászok a kuruc-világban?

3. A muladiak elkísérik Rákócziat a határig

4. A muladiak hazatérése és a labanc parancsa.

5. A muladiak dacos ellenállása.

6. Árkai Lőrinc közbelépése és tanácsa.

7. A Tiszába engedik a tárogatókat.

8. A labancok nem találják meg a tárogatókat, de a muladiak sem.

9. Árkai Lőrinc lecsendesíti és békés életmódra bírja a muladiakat.

d) *Az olvasmány összefüggő olvastatása.*

e) *A tartalom összefüggő számonkérése.*

III. *Összefoglalás.*

a) *Az olvasmány alapgondolatának és erkölcsi értékének megállapítása.*

1. Hűség a Vezér iránt. („Légy hű mindhalálig!“)

2. Hűség a magyarsághoz s a Hazához. („Hazádnak rendületlenül légy híve, ó, magyar!“)

3. Áldozat a Hazáért és a nemzetért. („Áldozatban van a hazafiság!“)

b) *Élmélyítés.*

Egy kurucdal eléneklése.

c) *Dramatizálás.*

d) *Alkalmazás.*

Rajz: A muladiak és Árkai Lőrinc a Tiszába eresztgetik a tárogatókat.

TANÍTÁS.

I. *Előkészítés.*

a) *Hangulatkeltés.* Gyermekeim! Tudjátok-e, ki volt II. Rákóczi Ferenc? Igen, a nagyságos Fejedeleme volt ő, a magyar szabadság harcosa és védelmezője. Már ismeritek a képét, de én azért megint kifüggesztem ide, hogy még egyszer megnézzétek. Bizonyára megérzi a nagyságos Fejedeleme, ott a kassai dómban, hogy az ő kis magyarjai, a kurucok ivadékai most vele foglalkoznak róla, meg az ő dicsőséges katonáiról tanulnak! Kik voltak az ő katonái? Hogyan nevezték magukat? (Kurucoknak.) Kik ellen harcoltak a kurucok? (Az osztrákok ellen.) S hogyan csúfolták, miknek nevezték a kurucok az osztrákokat? (Labancoknak.) És miért haragudott a kuruc a labancra? (Mert azok el akarták venni a magyar szabadságát.)

Bizony, gyerekeim, a magyar szabadságot már nagyon sokszor fenyegette veszély, nagyon sokszor meg akartak fosztani bennünket szabadságunktól, meg a magyarságunktól. De

a jó Isten nem engedte! Mindannyiszor támasztott közülünk egy-egy kiváló vezért, aki a nemzet élére állt s ha kellett: vagyonát, véré, életét, mindenét feláldozta a magyar Hazáért, népéért és szabadságunkért! Ilyen nemzeti hősünk volt II. Rákóczi Ferenc fejedelem is, de hősök voltak az ő vitézei: a kurucok is. Tudom, szerettetek volna ti is abban a korban: a dicsőséges kuruckorban élni, látni azokat a dicsőséges harcokat! Bizonyára ti is beálltatok volna a kuruc vitézek közé.

De hát az a kor már elmúlt... azokban a harcokban mi már nem vehetünk részt, mireánk és tőrőnk is — ha felnőtök — más feladatok, új harcok várnak. Hanem azért én most visszavezetlek titeket Rákóczi korába, az ő katonái közé — persze csak úgy gondolatban —, a kurucok táborába s titokban megfigyeljük őket, amint a nehéz csaták fáradalmait kipihelve, a tábortűz körül ülnek a csillagfényes éjszakában.

Lobog a tábortűz s fénye bevilágítja a körülötte ülő és heverésző vitézek marcna arcát. Beszélgetnek. Vajjon miről? Talán a mai ütközetről, az elesett bajtársról, vagy a holnapi nagy csatáról... Mert hiszen miről beszélhet a katona, aki otthagya a családját, az otthonát, a faluját, aki nap-nap után nehéz csatákban vesz részt és ki úgy imádja a Vezérét, mint ők a nagyságos Fejedelmet?

De hallga! Mi ez? Egyszerre csak felsír valami csodálatos dallam, egy még csodálatosabb bűgő, zokogó hangszeren... ezen ni! (Felmutatom a tárogatót.) A vitézek elcsendesednek s merengve hallgatják a fájdalmas nótát: „Nagy Bercsényi Miklós sirdogál magában...” meg: „Zöld erdő harmatát, piros eszímám nyomát hóval lepi be a tél...” Egyiknek könnybe lábad a szeme... a másik nagyot sóhajt... a harmadik fejét kezére támasztva gondolkozik... De íme, a tárogató más nótába kezd: „Törökbarsony süvegem, most élem gyöngy életem!” — majd még pattogósabb, tüzesebb dal csendül fel: „Csinom Palkó, Csinom Jankó, csontos karabélom!” Felszáradnak a könnyek, felcsillannak a szemek, kipirulnak az arcok és először csak egy-kettő, majd mindig több és több vitéz dalol a tárogatóval s csengve hangzik a csendes éjszakában: „Fakó lovam, a Murza, Lajta vizét átussza, Bécs várát ha nyargalja: császár azt megsíratja!”

Aztán... lassan kialszik a tűz, elhamvad a parázs, elnémul a nóta s a fáradt vitézek nyugovóra térnek... Csillagfény távol... alszik a tábor... csak az őrszemek vigyáznak a csillagos éjszakában. Békésen pihennek a vitézek s álmukban otthon vannak a szerető család, a kedves kis gyermekek körében, akiknek a Szűzmáriás lobogóról, a dicsőséges harcokról, Bercsényiről, Bezzerédyről, Vak Bottyánról, Esze Tamásról, meg a nagyságos Fejedelemtől mesélnek... Olyan rövid az éjszaka s olyan jó volna az álom karjai között még egy kicsit otthon felejtődni, otthon időzni! De nem lehet, mert hajnalo-

dik, a tárogató ismét felsír, felugrálnek a vitézek, megelevenedik a tábor, gyorsan nyergelni, lóra kapni s már indulni is új csatába, új dicsőséget szerezni a Szűzmáriás zászlónak, meg a magyar névnek! Mert a tárogató nemcsak mulattatója ám a kuruc vitéznek, hanem ébresztője, sőt bátorító, lelkesítő csatakürtje is! Mikor rohamra indul a sereg s felzúg a „Rajta! Rajta!” kiáltás, akkor a tárogató is ott vágat a harcosok között és fújja, zengi a riadót, biztatja a hőst, bátorítja a landadót a végső győzelemig! Csodálhatjuk-e, ha a tárogató lelkesítő riadójára megreszket a föld a vágató vitézek alatt s mint a vihar: csapnak le az ellenségre?! Csodálhatjuk-e, ha a futó, menekülő labanc nemcsak a győzelmes kurucra haragudott, hanem a tárogatójára is?! Bizony haragudott, mert tudta a labanc, hogy ennek a szavára fölriad álmából a magyar szabadság, de talán még a halottak is megélednek tőle?!

b) *Áthajlás*. Mikor aztán... a „Nagymajtényi síkon letörött a zászló...”, mikor beborult az ég a magyar felett, mikor a kurucok csillagának: a nagyságos Fejedelemnek bujdosásba kellett mennie, széteszlott a kuruc sereg s elnémultak a tárogatók... Azaz csak a harctereken némultak el, de tovább sírt, tovább zengett a hangjuk a tiszaparti füzesekben! S attól félt a labanc, hogy a tárogatók szavára újra fellángol a magyar szabadságharc, újra eggyé lesz a széteszlott kuruc hadsereg, ezért kiadta a parancsot, hogy a tárogatókat mind egy szálra össze kell szedni, el kell égetni, nehogy még egyszer feltámaszszák a magyart!

Voltak, akik engedelmeskedtek a szigorú parancsnak, de bizony akadtak olyanok is, akik inkább az életüket adták volna oda, mintsem kedves hangszerüktől megváljanak! Ilyenek voltak a muladi tárogatók is, akik bizony nem adták ki a kezükből a dicsőséges harcokat megjárt tárogatóikat, inkább elrejtették olyan helyre, ahol sohasem akadhatott rá a labanc!

c) *Célkitűzés*. Szeretnétek tudni, hova rejtették el? Hallgassátok meg elmesélem.

II. Tárgyalás.

a) *Az olvasmány bemutatása előszóval elbeszélve.*

A Tisza partján van egy kis falu: Mulad. Olyan kiesi ez a falu, olyan észrevétlenül húzódik meg a Tisza mellett, hogy még a térképre se rajzolták fel. Lakói szorgalmas halászok, akik már a régi időkben is, de ma is a nótás, dalos kedvükről híresek. A kuruc-világban a muladi halászok voltak Rákóczi fejedelem tárogatójai, akik mindig a fejedelem táborában voltak s el nem hagyták volna őt soha! Éppen egy század, vagyis száz tárogatós telt ki belőlük. Szerette is őket a nagyságos Fejedelem és sokszor elmondotta tréfásan, hogyha meghal, még a menyországba is magával viszi őket, hadd tanulják meg tőlük az angyalok is a szép magyar muzsikát!

Mikor aztán vége lett a szabadságharenek és a Fejedelem bujdosásba indult, vele mentek kedvencei: a muladi tárogatósok is. Mikor a határra értek, megállította őket a Fejedelem s így szólt hozzájuk: „Menjetek vissza a falutokba, fiaim! Tárogatóitok szavára szüksége van még a magyar népnek. Ha ti is elhagyjátok, kik fogják tenger sok bánatát elsírítani? és mi fogja a feltámadás reménységét fenntartani, ha nem a tárogató?”

Hej, elszomorodtak ezen a muladi tárogatósok. Még egyszer szájukhoz emelték hangszereiket s ott, az édes magyar Haza határán síró, zokogó tárogatószóval búcsúztak el a nagyságos Fejedelemtől, aki könnyes szemmel intett utolsó istenhozzádot kedvenc muzsikásainak.

Hazatértek a muladiak nagy szomorúan s keserves elbuzulásukban bevették magukat a tiszaparti füzesek sűrűjébe és ott sírták el bánatukat nap-nap után a tárogatók hangján s onnan jártak szét az Alföldre, elárasztva annak minden részét a bús, szomorú kuruc nótákkal...

Ezt már megsokalta a labanc is, mert tudta, érezte, hogy a tárogató szavára újra feléled a magyar szabadság, de talán még a holtak is feltámadnak tőle! Nagy pecsétet levelet hozott hát egy labanc a muladi bírónak, amelyben az a parancs volt, hogy „tűzre valamennyi tárogatóval!” Az egész országban összeszedték a tárogatókat és égették őket.

A muladiak azonban kemény kurucok voltak! „Eb ura fakó!” felelték a bírónak, amikor az össze akarta szedni a tárogatókat s csak azért is még jobban, még elkeseredettebben sikoltoztatták a tárogatókat, hogy csak úgy zenget tőlük a határ!

Megijedt a bíró, hogy nagy baj lesz ebből és kétségbeesetten kapkodott fűhöz-fához, míg végre eszébe jutott Árkai Lőrinc, a muladi földesúr, aki szintén a Fejedelem embere volt. Ő ugyan már öreg volt; nem vehetett részt Rákóczi harcaiban, de maga helyett elküldte két derék fiát, akik aztán ki is bujdostak a Fejedelemmel Törökországba. Őt kereste fel a bíró és összetett kezekkel kérte: „Jó uram, segíts nekem, hogy megmenthessük ezt a sok szép magyar életet, ezeket a derék magyarokat, mert jön a labanc s akinél tárogatót talál, bizony a halál fia lesz!”

Lőrinc úr gondolkozott egy kicsit, aztán leballagott a bíróval a muladiak közé, hogy okos szóval rábeszélje őket a tárogatók beszolgáltatására. De nem lehetett azokkal beszélni! Dacosan néztek a földesúr szemébe: „Nem adjuk oda a tárogatókat! Azt mondta a Fejedelem, hogy szüksége lesz még erre a magyar népnek!”

„Nem is akarom én elvenni tőletek! Majd elveszi a német! Elveszi, nemcsak a tárogatót, hanem az életeteket is! Akkor

aztán hogyan számoltok be a Fejedelemmek, ha sem a tárogatók, sem ti nem lesztek? Jobbat mondok én: rejtsetek el őket!”

„De hová?” — kérdezték a muladiak. „A labanc mindenütt megtalálja, akár a földbe ássuk el, akár a háztető alá rejtjük, akár a kutba eresztjük le!”

„Tudok én olyan helyet, ahol ugyan meg nem találja!” — felelt Lőrinc úr. „Rakjátok csak bele a tárogatókat a legnagyobb hajóba és evezzünk a Tisza közepére!”

A muladiak szót fogadtak, a legnagyobb hajóba behordták a tárogatókat s Árkai urral beveztek a Tisza közepére. Ott Árkai úr fölemelte az első tárogatót és szép esendesen beleengedte a vízbe: „No, itt aztán meg nem találja a labanc, bár menne ő is utánna!”

„De — jó uram, itt mi sem találjuk meg, ha szükség lesz rá!” — mondták ijedten a muladiak.

„Várjatok csak, fiaim, jelet csinálunk a hajó oldalára, azon a helyen ahol beeresztjük a vízbe.” Azzal egy vágást csinált a hajó peremén. „Erről a jelről majd megtaláljátok.” Akkor aztán sorba beeresztgette mind a száz tárogatót a Tiszába és mindegyik után csinált egy-egy metszést. Mire végzett, akkorára úgy össze-vissza volt faragesálva a hajó széle, mint mikor ti tarkára faragtok egy vesszőt.

„No, most már jöhet a labanc” — mondta Lőrinc úr.

Hát jött is az, pár nap múlva, de a tárogatókat hiába kereste, pedig átvizsgálták a kutakat, megbontották a háztetőket, még a bokrokat is összetúrták! Tovább is mentek aztán nagy meglepéssel, azt híván, hogy a muladiak engedelmeskedtek a parancsnak és összetörték, elégették a veszedelmes tárogatókat.

Alig hogy eltávoztak a labancok, azonnal beültek a megjegyzett hajóba a muladiak, beveztek a Tisza közepére és nekifogtak kihalászni a tárogatókat. Csakhogy halat fogtak, sokat, de tárogatót egyet sem! „Pedig itt eresztettük őket a vízbe!” — mondta egyik-másik, a jelet nézve a hajó oldalán. „Az ám, de nem a hajót kellett volna megjegyezni, hanem a vizet!” — jöttek rá a csalafintaságra a többiek. „Elámított, becsapott bennünket Lőrinc úr!”

De akkorra már Lőrinc úr is odavitette magát egy csónakon és lecsillapította őket:

„Nem ámtóttalak el benneteket, édes fiaim, hanem inkább megmentettelek a magyar Hazának. A harcok elnémultak, most már nem fegyverrel és tárogatóval kell a Hazát szolgálnunk, hanem becsületes és békességes építő munkával!”

„De hát a tárogatók többé sohasem szólalnak meg?” — kérdezték elszomorodva a muladiak. „Hiszen a Nagyságos Fejedelem azzal biztatótt bennünket!”

„Ha a Fejedelem mondta, akkor úgy is lesz!” — csillant fel a szeme Lőrinc urnak.

S csakugyan úgy is lett. Azóta is többször fenyegette Hazánkat és szabadságunkat ellenség, de mindig megszólaltak nem ugyan a muladi tárogatók, hanem a hazaszeretet, az önfeláldozás, a magyar vitézség és a lelkesedés csodás tárogatói és a Haza védelmére szólították hős honvédeinket, a ti apáitokat, akik hazaszeretetükkel és vitézségükkel az egész világ csodálatát kivívták és dicsőséget szereztek a magyar névnek! A muladiak meg úgy mesélik, hogy azóta is sokszor megszólalnak a Tisza fenekén a muladi tárogatók. Ha baj éri a magyart, akkor keserves bűgás, ha meg örömünk van, akkor csendes hálaadás hangzik fel a vizek mélyéből.

b) *A gyermek lelkében keletkezett élmények megbeszélése.*

Szép volt? Neked mi tetszett a legjobban? (Engedem, hogy a gyermekek érzelmeikről gondolataikról önállóan beszámoljanak, vagy kérdezzessenek. Bővebb magyarázatokba azonban nem bocsátkozom, hogy a további érdeklődés meg ne csappanjon.)

c) *Az olvasmány tárgyalása gondolatcsoportok szerint.*

Ezt a történetet Móra Ferenc írónk írta meg „A muladi tárogatók” c. elbeszélésében. Megtaláljátok a könyvetek 322. oldalán. Keressétek ki!

1. *Gondolatcsoport:* A muladiak dalos kedve ma és régen.

Olvasmány:

A muladi halászhok ma is híresek dalos kedvükről, muzsikális lelkükről. Szép holdas estéken még a hálót is citeraszó mellett vetik meg. Azért is szoktak a muladi emberrel a Tisza mentén így tréfálgozni:

— Könnyű nektek, muladi halászhok, ti muzsikaszóval fogjátok a halat!

A muladi ember nem haragszik meg az ilyen ártatlan incselkedésért. Inkább egy kis kérdéssel felel rá:

— Bizony a régi muladi halászhok külömb emberek voltak. Azok labancot fogtak a muzsikájuk szavával.

Miről híresek a muladi halászhok? Mit jelent ez a kifejezés, hogy *muzsikális lelkükről* híressek? (Aki szereti a zenét, a muzsikát, annak muzsikális lelke van.) Hogyan szoktak a muladiakkal tréfálgozni? Haragszik-e a muladi ember ezért az incselkedésért? Mi az, hogy *incselkedés*? (Tréfálgozás, tréfás boszantás.) Mit szokott felelni a muladi ember az ilyen incselkedésre? Igen, és ezt egy kis kérdéssel mondja! Mit jelent az, hogy *kérdéssel*? (Dicsekedéssel.)

2. *Gondolatcsoport:* Mik voltak a muladi halászhok a kuruc világban?

Olvasmány:

Ennek pedig fele se tréfa. A kuruc világban a muladi halászhok voltak Rákóczi tárogatóisai. Sokan voltak,

egész század kitelt belőlük s a fejedelem mellől soha el nem maradtak.

— Még a menyországba is elviszem magammal a muladiakat, — mondogatta tréfásan a fejedelem, mikor éjszakánként a tárogatók szava telesírta, teleújjongta a tábor tüzeiktől pirosuló mezőket. — Iladd tanulják meg tőlük az angyalok is a szép magyar muzsikát!

Mik voltak a muladi halászok a kurne világban? Sokan voltak? Mi az a *század*? (100 ember. Katonailag nem ennyi, de ezt most nem fejtegetjük.) Szerette őket a fejedelem?

3. *Gondolatsorozat*: A muladiak elkísérik Rákóczit a határig.

Olvasmány:

Hiszen a menyországba el is vitte volna őket a fejedelem, hanem a számkivetésbe nem vitte el. Mikor bujdosásra adta magát, a magyar határról visszaküldte a muladi tárogatósokat.

— Menjetek vissza a falutokba, fiaim. Tárogatótok szavára szükség van még a magyar népnek. Tenger bánatát ki síratgassa, reménye tűzét mi lobogtassa, ha nem a tárogató?

Hadi tárogatók szilaj bűgását, sikoltó sírását akkor utoljára verték vissza a Kárpátok bércei. Valahol a trencséni csatatéren hirtelen fölkapta a fejét egy-egy haladkló kuruc vitéz, de aztán csak visszahanyatlott a vérharmatos gyepre.

— Álom volt! — sóhajtott ki lelkét a fejedelem után, akinek piros csizmája nyomát már akkor héval lepte be a tél, hóval lepte be a tél odaát a lengyelek földjén.

Mikor a fejedelem számkivetésbe ment, magával vitte a muladiakat is? Mi az a *számkivetés*? (Bujdosás.) Mit mondott nekik a határon? Mit jelent ez a szép kifejezés: *Tenger bánatát ki síratgassa?* (?) A magyar nemzetnek minden időben, Rákóczi idejében is sok bánata volt, olyan sok, mint a tengernek a vize. Ezért tenger-bánat. Akinek bánata van, az szomorkodik, sír, síratja a bánatát. És ezt a másik szép kifejezést hogy kell érteni: *Reménye tűzét mi lobogtassa?* (?) Rákóczi szabadságharca elveszett ugyan, de nem vészett el a remény, hogy majd ismét újra kezdődik a szabadságért vívott küzdelem! A remény ott élt Rákóczinak is, meg a nemzetnek is a lelkében, mint a hamú alatt a parázs, a tűz, amelyet betakar a hamu, kívülről nem látszik, de azért ott van! Ezt a reményt, ezt a tüzet, ha majd eljön az ideje, lángra kell lobbantani s akkor ismét szükség lesz a muladiakra, meg a tárogatóikra! Mi az a *vérharmatos gye*p, amelyre a haladkló kuruc vitéz lehajtott a fejét? (Véráztatta fű.)

4. *Gondolatcsoport*: A muladiak hazatérése s a labanc parancsa.

Olvasmány:

Odafönt elhallgattak a tárogatók, de megszólaltak a tiszai füzesekben. Oda vette be magát a muladi tárogatós század, ahogy hazaért s onnan hordta tele az Alföldet a szép, a csodálatos muzsikával.

Hét nap, hét éjszaka szünet nélkül csattogtak a harci pacsirták, mikor egy labanc katona nagy pecsétetes levelet hozott a muladi bírónak.

— Tűzre a tárogatóval! — ez a szigorú parancs volt beleírva a levélbe. Tudta a labanc, hogy annak a szavára fölriad álmából a magyar szabadság. Attól félt, tán még a holtak is megélednek tőle. Szerte az országban azért hányatott tűzre minden tárogatót.

Mit csináltak a muladiak, mikor hazatértek? Mit jelent az, hogy *bevette magát* a füzesekbe a tárogatós század? (Oda rejtőztek.) Hogy kell érteni ezt a kifejezést, hogy: *csattogtak a harci pacsirták*? (?) A tárogatók voltak a harci pacsirták. A pacsirta is akkor énekel, mikor reptében felfelé emelkedik a magasba, a tárogatók is akkor zengtek legjobban, mikor rohamra vágtattak a kurucok. Zengtek, csattogtak, mint a dalos pacsirta! Miféle parancsot adott ki a labanc? Miért adta ki ezt a szigorú parancsot?

5. *Gondolatcsoport*: A muladiak dacos ellenállása.

Olvasmány:

A muladi halászsokat azonban nem tudta elhallgattatni.

— Eb ura fakó! — mondták a bírónak, mikor hírül vitte nekik a parancsot és még ekkeseredettebben sikoltottatták a tárogatót, hogy csak úgy reszketet bele a határ.

Kétségbeesetten kapkodott fűhöz-fához a muladi bíró. Utoljára eszébe jutott neki Árkai Lőrinc, a muladi földesúr. Az is a fejedelem embere volt szívvel-lélekkel. Maga ugyan öreg volt már, nem harcra való, de két szép levante fiát odaadta Rákóczinak. Ki is bujdosott vele mind a kettő s azóta az öreg úr megbujt a kastélyában, mint a megvénhedett oroszlán. Az ablakát is csak azért nyitotta ki, hogy jobban hallja a tárogatószót.

Akkor is azt hallgatta, mikor nagy ijedten beesett az ajtón a muladi bíró.

— Uram, — lihegte összetett kézzel, — segíts megmenteni száz jó magyar életét. Jön a labanc, halálra küldi, akinél tárogatót talál.

Engedelmeskedtek a muladiak a labanc parancsának? Mit mondtak a bírónak? Mit jelent ez: *Eb ura fakó!*? (?) Ez a magyar mondás éppen a Rákóczi korból származik. Az

előbbi órán tanultátok, hogy a magyar nemzet Rákóczi fejedelemmé választotta. És Ónodon töltént. (Térkép.) Itt mondták ki a nemzet vezérei, hogy elszakadnak a Habsburgoktól. Abban az időben a háziőrző kutyának: a komondornak *fakó* volt a neve. Tehát: Eb ura fakó — azt jelentette, hogy: Ebnek parancsoljon a kutya! Kihez fordult segítségért a bíró?

6. *Gondolatsorozat*: Árkai Lőrinc közbelépése és tanácsa.

Olvasmány:

Lőrinc úr eltűnődött egy kicsinység, aztán megbiccentette szép fehér fejét s karjára támaszkodva a bírónak, leballagott a tárogatósok közé.

Akik egyszerre elhallgattak s a tárogatót a hónuk alá szorítva, dacosan néztek az öreg urra.

— A tárogatót nem adjuk oda, — mondták mogorván. — Azt mondta a fejedelem, szüksége lesz még erre a magyar népnek.

— Úgy legyen, amint a fejedelem mondta, — emelte meg a süvegét Árkai. — Én a tárogatótokat el nem veszem. Majd elveszi a labanc. A tárogatót is, az életeteket is. Hogy számoltok be akkor a fejedelemnek?

Az emberek megzavarodva hallgattak. Árkai pedig halkabbra vette a szót:

— Jobbat tudok én annál. El kell rejteni a tárogatókat.

— Nincs olyan hely, ahol a labanc föl ne kutatná. Földből kiássza, tetőből kiszedi, kutból kihalássza.

— Tudok én helyet, ahova a labanc el nem juthat — suttogta Lőrinc úr. — Oldjátok el a legnagyobb halászhajót és hordjátok rá a tárogatókat.

Mit tanácsolt Árkai a muladiaknak?

7. *Gondolatsorozat*: A Tiszába engedik a tárogatókat.

Olvasmány:

A halászok szót fogadtak. A fűzekhez kötött hajók közül eloldozták a legnagyobbat és rakásra rakták benne a tárogatókat.

— Evezzünk be a Tisza közepére, — lépett Árkai a hajóba. — Aki fölfér, jöjjön velem.

Az emberek betódultak és kieveztek a mély vízre. Akkor Árkai fölvette az első tárogatót és belecsuiztatta a vízbe.

— No itt meg nem találja a labanc, bár utánna menne! — fohászkodta el magát.

— De uram, én sem találom meg, — kapott utána riadtan a tárogató gazdája.

— Várj, fiam, majd jelet csinálunk a hajóra azon a helyen, ahol leeresztettük, — mosolygott Árkai a bozontos bajusza alatt s bevágta egy kicsit kardjával a hajó peremét. — A vágás irányában aztán majd kihalászhatod.

Aztán fogta a másodikat, azt is leeresztette s megint csinált egy vágást. Mire mind a száz tárogatót leeresztette, akkorra úgy össze-vissza volt faragesálva a hajó, mint amikor a gyerek tarkára faragja a nyárfavesszőt.

— No, most már jöhet a labanc, — eveztetett vissza Lőrinc úr a partra.

Mit csinált Árkai Lőrinc a tárogatókkal? Hogyan jelölte meg a helyet, ahol a tárogatókat leeresztette a vízbe? Mi az a hajó *pereme*? (A széle.)

8. *Gondolatsorozat*: A labancok nem találják meg a tárogatókat, de a muladiak sem.

Olvasmány:

Egy-két nap múlva meg is érkeztek a labancok tárogatót égetni. Minden bokrot összetúrtak, minden tetőt megbontottak, minden kutat megcsáklyáztak, de nyomát sem találták a veszedelmes hangszernek. Tovább is faluztak aztán nagy meglegedetten.

Ahogy elhúzódtak, mindjárt meglepték a muladi tárogatósok a megjegyzett hajót és neki fogtak a Tiszán tárogatóhalászásnak. Nápestig hányták a kotró hálót, halat fogtak is tömérdeket, csak éppen tárogatót nem fogtak.

— Éppen itt eresztettük le, — nézegette egyik-másik a faragásokat.

— Az ám, de nem a hajót kellett volna megjegyezni, hanem a vizet, — kaptak észbe a többiek nagy felzudlással. — Elámított bennünket Lőrinc úr.

Jó tanács volt-e a Lőrinc úr tanácsa? Miért volt jó? Megtalálták-e a labancok a tárogatókat? Pedig hol keresték mindenütt? Hogyan kell azt érteni, hogy: *a kutakat megcsáklyázták*? (?) Egy hosszú rúdra erősített horgos vassal (rajzoló): tűzhoroggal, amit a tűzoltók is használnak, ú. n. csáklyával keresték a kutakban a tárogatókat. Hát az mit jelent, hogy: *tovább faluztak a labancok*? (Tovább mentek és falvakba.) A labancok távozása után mit csináltak a muladiak? Mivel keresték a tárogatókat? Mi az a kotró háló? (?) A halászok használják, a folyó fenekét kotorják vele végig. Megtalálták-e a tárogatókat? Vajjon miért nem? Mit jelent az, hogy: *észbe kaptak a többiek*? (Rájöttek, hogy félrevezette őket Lőrinc úr.) Félrevezette, ezt másként úgy mondják, hogy *elámította*.

9. *Gondolatsorozat*: Árkai Lőrinc lecsendesíti és békés életmódra bírja rá a muladiakat.

Olvasmány:

Akkorra Lőrinc úr is odavitette magát egy ladikon és lecsillapította a fejedelem tárogatóisait.

— Nem ámítottalak el benneteket, fiúk, csak meg-

mentettelek a hazának. A harcok ideje letelt, most már szolgáljatok neki békeességes munkával.

— Hát most már sohse szólainak meg a tároगतók? — kérdezték elszomcrody a muladiak. — Hiszen a fejedelelem azzal biztatott bennünket.

— Ha a fejedelem mondta, úgy is lesz, — csillant föl a szeme Lőrinc úrnak.

S csakugyan úgy is lett. A muladiak azt mondják, azóta sokszor megszólaltak már csöndes éjszakákon a tároगतók a Tisza fenekén. Keserves bűgös szakad föl a vízből, ha baj éri a magyart, csendes hálaadás zendül föl, ha öröme van.

Valóban elámitotta a muladiakat Lőrinc úr? Mit akart ő a tanácsával?

d) *Az olvasmány összefüggő olvasatása.*

(Összefüggően elolvasatom az olvasmányt, nem egy gyermekkel, hanem az egész osztályt bevonva. Most már nem szakítom meg értelmezéssel és számonkéréssel, hanem a természetes beszéd hangján való, ú. n. hangsúlyozott olvasásra helyezem a fősúlyt.)

e) *Összefüggő tartalom-számonkérés.*

(Az olvasmány összefüggő tartalmát az egész osztálytól számonkérem, a tartalmi hűségnek ugyancsak az egész osztály által való ellenőrzése, javítása és esetleges pótlása mellett. Ha közben vita merülne fel, a kellő kereteken belül engedem a gyermeket vitázni s a vitás kérdést a vonatkozó rész ismételt gondos elolvasásával döntöm el.

III. Összefoglalás.

a) *Az olvasmány alappondolatának, erkölcsi értékeinek megállapítása.*

1. Szerették-e a muladiak Rákóczi Ferencet? Miből állapítottad meg? Milyen az a katona, aki a vezérét mindenüvé, még a számkivetésbe, sőt ha kell: a halálba is kész követni? (Hűséges.) Milyenek voltak tehát a muladiak? Megérdemelte-e Rákóczi Ferenc ezt a hűséget? Miért? Igen, mert a nemzetéért harcolt és érte áldozta fel mindenét! A most élő magyaroknak: nekünk is van egy vezérünk, csillagunk, akire hódolattal tekintünk fel s akinek a képét itt látjátok! (Horthy Miklós!) Tudnátok ti is olyan hűségesek lenni iránta, mint a muladiak voltak Rákóczi Ferenc iránt? Megérdemli-e Kormányzó Urunk a nemzet hűségét? Miért? Mit tett Ő már eddig is a nemzetért?

Felirom a táblára: *LÉGY HŰ MINDHALALIG!* (Biblia.)

2. Engedelmeskedtek-e a muladiak a labanc parancsának? Behódoltak-e az ellenségnek, mikor az még a halállal is fenyegette őket? Nem bizony, mert erősek, jellemesek voltak és kitarítottak magyarságuk mellett! Mi rajtunk is ellenség ült

20 éven keresztül. Kik voltak ezek? (A csehek.) Milyen büszkék lehettek ti, akiknek az édesapáitok itt éltek a cseh uralom alatt és titeket mégis jó kismagyaroknak neveltek s otthon esténként titokban a Magyar Himnuszra, meg a Magyar Hiszekegyre tanítottak! Milyen büszkék lehettek édesapáitokra, akik — mint a muladiak — szintén nem hódoltak be az ellenségnek és egy-egy jó állásért, pénzért, vagy más előnyökért nem tagadták meg magyarságukat! De boldogan is fogadhatták ezek a derék magyar apák bevonuló honvédeinket, mert tiszta volt a lelkiismeretük, mert hűek maradtak ősökhez: Rákóczi kurucaihoz! Kövessétek ti is apáitok példáját és soha el ne feledjétek a költő mondását: „Magyar vagyok, magyar, magyarnak születtem.” — és maradjatok is meg mindig jó magyaroknak!

Felirom a táblára: *HAZADNAK RENDÜLETLENÜL LÉGY HIVE, ÓH MAGYAR!* (Vörösmarty M.)

3. Mit csinált Árkai Lőrinc a tárogatókkal? Miért tette ezt? Ő talán nem a Rákóczi híve volt, hanem a labancot pártolta? Vagy talán nem szerette a tárogató hangját? Szerette, de a derék muladiakat, a jó magyarokat még jobban szerette és őket akarta megmenteni, nem magának, hanem a jövőnek, a Hazának! Ezért áldozta fel a muladiak legkedvesebb hangszerét: a tárogatót, mert ezáltal megmentett száz magyar életet és szolgálatot tett vele a Hazának.

Felirom a táblára: *ALDOZATBAN VAN A HAZAFISÁG!* (Széchenyi.)

b) *Elmélyítés.*

Álljatok fel és énekeljünk egy kuruc dalt! (Török bárszony süvegem... Csinom Palkó... Nagy Bercsényi Miklós... stb.)

c) *Dramatizálás.*

Személyek: A muladi bíró, Árkai Lőrinc, a muladi halászek.

d) *Alkalmazás:*

Otthon rajzoljátok le a saját elgondolástok szerint, amint Árkai Lőrinc úr és a muladiak a tárogatókat a Tiszába eresztgetik le!

Huszt.

Takács Gyula.

1942. december 1. hete.

Számolás és mérés.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Fizetés nagyobb pénzzel.

Nevelési cél: A pénz olvasva jó!

Gyakorlás: Példákon.

V á z l a t :

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A házi feladat számonkérése, a hibák megbeszélése.

b) Tizedesszámok összeadása és kivonása.

II. *Tárgyalás.* a) Fizetés nagyobb pénzzel.

Veszünk 20 kg burgonyát, mennyit kapunk vissza 10 P-ből? 20 P-ből?

Veszünk bútorokat 257 P 50 fillérért? mennyit kapunk vissza 300 pengőből?

Vásároltunk a piacon vaját 1 P 4 fillérért, tojást 96 fillérért, káposztát 1 P 27 fillérért, sülttököt 0.24 pengőért. Mennyit hoztunk vissza 10 P-ből?

Édesanyád kiad havonként húsról 18 P 82 fillért, tejsz 7 P 64 f-t, kenyérre 14 P 36 f-t, fűszerre 9 P 40 f-t, tojásra 3 P 25 f-t, vajra és zsírra 15 P 30 f-t. Mennyi marad meg a 70 pengő háztartási pénzből?

b) Elvonás. Hogyan számolunk pengő fillérrel visszaadásnál? felváltásnál?

III. *Begyakorlás.* Elvont számokkal felváltás és visszaadás.

Házi feladat. A könyvből két hasonló példa.

1942. december 3. hete.

Történelem.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A vegyesházi királyok korának összefoglalása.

Az utolsó Árpád meghal. 1310. I/14.

Vencel (László) 1301—1305. Kényurak uralma.

Ottó (1305—1307).

Károly Róbert 1307—1342. Új hadrendszer. Gazdasági fellendülés. Új főúri osztály. Visegrád. Az elvesztett déli tartományok hódoltatása.

Nagy Lajos (1342—1382). *A MAGYAR NAGYHATALOM.*

Nápolyi hadjáratok. (1347, 1382)

A Balkán biztosítása.

Rendi társadalom. Céhek.

A nemesi jogok első törvénybe foglalása. 1351.

Első ütközet a törökkel. 1367, 1377. Máriazell.

Magyar-lengyel, magyar-nápolyi unió.

Mária (1382—1395)

Oligarchák. Kis Károly. Horváti, Garai ellentét.

Zsigmond (1387—1437)

Rigómezei csata 1389.

Nikápolyi csata 1396.

A városok mint negyedik rend. 1405.

Konstanci zsinat. 1414—1418.

Albert (1437—1440)

- Szendrői csata 1439. A kir. hatalom korlátozása.
 I. Ulászló (1440—1444) Hunyadi János első sikere 1442.
 Hosszú hadj. 1443—1444.
 Szegedi béke, várnai csata 1444.
 Hunyadi János kormányzósága 1446—1452.
 Rigómező 1448.
 V. László (1452—1457)
 Nándorfehérvári diadal. 1456. (Kapisztrán János).
 H. László kivégzése. 1457.
 Mátyás (1457—1490) A rendi és nemzeti eszme diadala.
 Harcok a Koronáért. Koronázás. 1463.
 A cseh királyság elnyerése 1479. Steyerország és Lau.
 Állandó hadsereg.
 II. Ulászló (1490—1516)
 Szerződés Miksával. 1491.
 Rákosi országgyűlés. 1505.
 Házasság a Habsburgokkal. 1506.
 Parasztláadás. 1514. Verbőczy.
 II. Lajos (1516—1526)
 Nándorfehérvár elvész. 1521.
 Pártharcok, a nemzet két részre szakad.
 1526. A mohácsi tragédia.
 1942. december 3. hete. *Polgári jogok és kötelességek.*

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az örökösödés és végrendelet

Nevelési cél: Takarékoszággal biztosíthatjuk gyermekeink jövőjét és nyugodt életét.

V á z l a t.

I. Előkészítés. a) Kapesoló ismétlés. A tulajdon és telek-könyv ismétlése.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás.

A hátrahagyott vagyon a hagyaték. Aki a vagyont hátrahagyta: örökhagyó. Akik örökölnék: örökösök. A tulajdon-szerzés ilyen esete: örökösödés.

Végrendeleti örökösödés. Törvényes örökösödés.

van végrendelet

nincs végrendelet

Élőszóval hagyott végrendelet. Csak akkor érvényes, ha a végrendelkező együttlévő 4 tanu jelenlétében mondja ki végakarátát. % hónap múlva érvényét veszíti.

Írásbeli végrendelet.

a) A saját kezével írta és ő írta alá . . . . . 2 tanu.

b) Ha a végrendelkező végrendeletében csak a közelebbi családtagok (feleség, gyermekei és unokái) vesznek részt, tanura nincs szükség.

c) Akkor sem kell tanu, ha a végrendelező saját kezével írta és aláírta végrendeletét s azt lezárt borítékban kir. közjegyzőnek adja át, aki a borítékra hivatalos pecsétjét teszi és megőrzi.

d) Ha a végrendeletet *nem* a végrendelező írta, csak aláírta = 4 tanu.

e) Ha nem tud írni, előtte és együttlevő 4 tanu előtt a végrendeletet felolvassák s ő kijelenti, hogy az abban írottak az ő végrendelezéseit tartalmazzák. Az egyik tanu ráírja a végrendelező nevét, aki kézjegyet teszi mellé. (Rávezetés: felolvasták, kézjeggyel ellátta).

Magánvégrendelet (ha nem hivatalos személyek előtt végrendelezik), közvégrendelet, ha közjegyző, járásbíró közreműködésével tesz. 2 tanu. 12—18 közötti kiskorúak, némák, siketnémák csak így végrendelezhetnek.

Kiváltságos végrendelet = (ragályos, rohamos lefolyású járvány, veszedelem esetén) a végrendelező által írott és sajátkezűleg aláírt végrendelet tanuk nélkül is érvényes, — ha nem maga írta, de sajátkezűleg aláírta csak 2 tanu kell. 3 hó.

A végrendeletet ki lehet egészíteni, meg lehet változtatni, semmisíteni.

III. Összefoglalás.

1942. december 2. hete.

Számolás és mérés.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A pénz és a pengőérték.

Nevelési cél: A pénz, mint az élet eszköze (nem cél!).

Kapcsolás: Törénelem: a magyar pénz fejlődése. Forint, (Florence) Kossuth-bankó, korona, emlékpénzek, pengő stb.

Megfigyelésre utalás: A gyermekek csereszokásaihoz hasonló a kezdetleges műveltségű ember cseréje is.

Szemléltetés: Régi pénzeinkből egy falikép összeállítása jelenlegi értékjelzésekkel.

V á z l a t:

I. Előkészítés: a) Kapcsoló ismétlés. A termeléshez pénz szükséges. Régen nem pénz volt a csereeszköz. Az ősmagyaroknál tinó és prém. Hogyan fejlődött ki a pénz értékmérővé.

II. Tárgyalás. A pénz általános értékmérő, csereeszköz és törvényes fizetési eszköz.

a) *A pénz keletkezése és fejlődése. Közvetlen csere.* A közvetlen csere nehézségei. (Nehezen találkozott két fél, amelynek éppen az kellett volna, amit kínáltak.) Nem voltak egyenlő értékűek, nehéz volt köztük különbség megállapítása, s a különbség kiegyenlítése.

Csereközvetítő javak: A pénznek nem volt feltalálója, hanem lassú fejlődés eredménye volt. Az vezette rá az embereket, hogy egyes javak kelendőbbek, mint mások s akinek

ilyen jószága volt, könnyebben boldogult, mert hamarabb megszerezhetette, amire szüksége volt. Ilyenre igyekeztek tehát fölösleges javaikat becsérélni, hogy azzal könnyebben beszerezhessék a szükséges javakat. Ily módon egyes javak: állatok, bőrök, só, fegyverek stb. csereközvetítő javakká váltak. Különösen kedvelt volt a marha, latinul pecus, innen a pénz szó, — mert a maga lábán el lehetett hajtani s mert akkoriban minden gazdaságban hasznát vették. De felváltani nem lehetett. Így kerültek előtérbe a nemes fémek.

Miért legalkalmasabbak a nemes fémek a pénz szerepére?

Szép, nem oxidálódik, könnyen átalakítható (ékszer, dísztárgyra), tetszés szerint darabolható anélkül, hogy értékéből vesztené, kis tömegben is nagy értéket képvisel s forgalomképessége nagy. Tartós, vagyon gyűjtésére tehát alkalmas. Minőségük — bárholnan valók — ugyanaz. Értékük nem olyan ingadozó, mint más javaké. Az évi termelés csak kicsiny hányada annak, amelyet az emberiség évezredek óta felhalmozott, kínálatukban nincsenek olyan ingadozások, mint pl. a búzáéban. Különösen az arany. (A világháború előtt évente átlag 700.000 kg aranyat termeltek. Aztán lehanyatlott, de ma újra eléri ezt. Főhelyei: Dél-Afrika, Usa, Kanada és Oroszország. A világ aranykészlete 1930-ban 30 millió kg.) cca 100 milliárd pengő értékű.

Rúdpénzek: nehézkes, mert le kellett mérni és a finomságukat meg kellett állapítani. Lassanként jelölik az arany és ezüstrudak súlyát és finomságát. Ilyen bélyeggel ellátott arany és ezüst rudakat használtak már Kr. e. 2000-ben Babilonban. (De meg lehetett csonkítani!) Érméket vertek belőlük! Ez feleslegessé teszi a próbát, mérést és megakadályozza a csonkítást. Csak le kell számolni. Először Kr. e. 1. században a kisázsiai Lydiában.

A pénzverés joga. Államfőké. (pénzügyi felségjog = regalé.)

Törvényes fizetőeszköz. Ettől kezdve a pénz törvényes fizetőeszköz. Pénzben szedik az adót, a bírságot, s a tartozást ebben rendelik kifizetni.

A *valuta*. Az a nemes fém, amelyből valamely állam törvényes pénzét verik = valutának nevezzük.

Törvény határozza meg: a *nemesfémeket, milyen legyen az érme?*

Értékpénz—váltópénz. Értékpénz (valutapénz), amelyet bármily összegig el kell fogadni; váltópénz (csak korlátozott mértékben).

Nálunk értékpénz: a 20 és 10 P-s arany, de nem került forgalomba.

Váltópénzek: ezüst-, nikkel- és bronzérméink.

Valutarendszerek. Arany-, ezüst- vagy mind a kettő.

(Egyes vagy kettős valuta.) Ennek fajtái: mind a kettőt korlátlanul forgalomba hozzák? Ez a párhuzamos (paralel), ha pedig bizonyos arányban, amint volt a *latin-érmeunióban*), ahol az arány a és e = 1:15%-ban kettős valuta (igazi.)

Sánta valuta: ezüstből csak kevés értékérmét vernek.

Papír-valuta: Az értékpénz szerepét a forgalomban a fedezetlen és fémmértékhez nem kötött papírpénz látja el.

Hazánkban az aranyvalutát az 1892. évi XVII. tc. hozta be. (Korona érték.) De nem volt tisztán arany vagy tulajdonképpen sánta valuta volt. A világháborúban papírvaluta lett, csak a háború után tértünk át az aranyvalutára 1925. évi XXXV. tc. Értéke a pengő.

1 kg finom aranyból 3800 pengő értékű értékérme készül, vagyis 380 drb 10 P-s vagy 190 drb 20 P-s.

Pénzláb az a szám, amely megmutatja, hogy a valutafém egy súlyegységéből (1 kg színarányból) hány egység értékű valutapénzt vernek.

A pengőrendszer pénzlába: 3800 (a K-é 3280 volt). Minél nagyobb a pénzláb, annál kisebb a pénzegység értéke. 1 K = 1.1585 pengővel.

Finomsága 0.900 és 100 réz. 1 kg ötvözetből 171 drb 20 P vagy 342 drb 10 P-t vernek; a 20 P súlya = 5.8479 g, a 10 P-é 2.9239 g. Ha megkopnak, kivesszik a forgalomból, az arany: 5.82 g, ezüst = 2.91 g. Súlyban legfeljebb 2 ezrelék, finomságban legfeljebb 1 ezrelék eltérés lehet.

Váltópénzek: 5, 2, 1 P ezüst, 50, 20, 10 filléres nikkel és 1, 2 filléres réz.

Az ezüst = 640 rész ezüstöt és 360 rész rézet.

az 50, 20 és 10 filléres 25 rész nikkel és 75 rész rézet,

a 2 és 1 filléres 95 rész rézet, 4 rész ónt és 1 rész cinket tartalmaz.

Nem nemes fémből összesen 30 millió pengő értékűt szabad verni. Arany pénzt bárki számára vernek, váltópénzt csak az állam számára.

Váltópénzből a következő értékig kell elfogadni fizetésül:

5 pengősöket csak 250 pengőig

2 pengősöket csak 100 pengőig

1 pengősöket csak 50 pengőig

50 fillérest csak 20 pengőig

20 és 10 fillérest csak 10 pengőig

2 és 1 fillérest csak 2 pengőig

Közpénztárakban korlátlanul elfogadják az 1 pengősöket.

Pengőérték 1927. január 1-től érvényes.

Pénzhelyettesítők. Nem mindig aranyban fizetnek. Az aranypénz megőrzése, kezelése, szállítása munkát és költséget igényel, nagy forgalom.

Pénzhelyettesítők: bankjegy, csekk és a váltó.

A bankjegy. Fejlődése. Az olasz pénzváltóknál már a XII.

században volt. (Hiteljegyek.) Céhek, kirabolhatták, utalvány a kifizetésre. A fedezetről azonban gondoskodni kellett.

Jegybankok. 1694-ben a francia bank, 1800-ban az osztrák nemzeti bank.

Az Osztrák-Magyar Bank. (Kékpénz.) A papírpénz kezelése könnyebb, vásárlóerejük semmivel sem kisebb az aranyénál.

Papírpénz gazdálkodás. A papírpénz növekedik, az arany fogy. Ez nem bankjegy, hanem papírpénz.

A korona elértéktelenedése = a háború előttinek 1/18.000-e lett.

Ez volt az infláció. Ennek hatása = gazdasági zavarok. Ugyanazért a pénzért egyre kevesebbet vásárolhatott. Az adósok könnyen kifizethették adósságukat. A bér, fizetés egyre kisebbértékű lett. Bankóprás.

A Magyar Nemzeti Bank. Az 1924. évi V. tc. Szabadalma. 20 évre.

A bankjegy kibocsátása. Aranyat vagy devizát vásárol, továbbá jó aláírásokkal ellátott váltókat, valamint kézizálogot kölcsönért elfogad. Kölcsönöket ad 3 hónapra. Törvény kötelezi, hogy a forgalomba hozott jegyeit megszabott %-ig fedezze.

1924. V. tc. szerint az első 5 évben 20%-ig,
a második 5 évben 24%-ig,
a harmadik 5 évben 28%-ig,

innen kezdve állandóan 33 egész egyharmad %-ig kell fedezve lennie.

1933-ban a második 5 éves időszakot 4 évvel meghosszabbították.

Karácsonyi álmom.

— Karácsonyi kis jelenet. —

Szín: szegényes szoba, benne egy ágy, középen asztal, körülötte székek.

Személyek: Édesanya, kis gyermek (5–6 éves), Gáspár, Menyhért, Boldizsár, angyalok (tetszés szerinti számban). Jelentő angyal. Jézuska.

BEVEZETŐ.

(Elmondja egy angyal.)

Hull a hó... hull a hó... és — giling-galang —
Égi hárfa zendül, cseng, cseng a kis harang.
Szent karácsonyest van, ájtatos dalú,
Kis Jézust dicsérni gyűl a kis falu.

Kis Jézust dícsérni, ki ma született
S aki a megváltó, örök Szeretet.

(Kívülről felhangzik a Mennyből az angyal... dallama.
Függöny lassan le.)

I. JELENET.

(Szín sötét, míg a Jelentő angyal beszél, azután fenti kis szoba.)

Jelentő angyal: Lenn az utcavégen, a falu határán
Nádfödeles viskó áll magában árván,
Szomorú a hajlék; hát még a lakója!
Nincs itt fényesség, nincsen csillogó fa,
Csak a hó világít, messze még a hajnal...
Szegény özvegyasszony virraszt könnyes arccal,

(lassan világosodik, de csak annyira, hogy az alakok ki-
vehetők.)

Fiacskája beteg, láz gyötri a testét,
Soha ily fekete, bús karácsonyestét...

(Ahogy világosodik, a Jelentő angyal eltűnik.)

(Gyermek az ágyban, anyja az ágy szélén ül, imádkozik,
s figyelő lázas gyermekét.)

Gyermek: Édesanyám... édesanyám..., jó anyácskám...
Menjünk a templomba, legalább meglátnám.
Ott a kisded Jézust az ő szent anyjával
És a pásztorokat, a három királlyal.

Édesanya (hangja elesuklik):
Jaj, hogy is mennénk el ebbe a viharba?
...imádkozz, fiacskám; álmoldj csodaszépet...
...Hiszen a kis Jézus így is szeret téged...
Templom a kunyhó is, ahol imádkoznak...
S ha nem látod máma... majd meglátod
holnap...

Gyermek (felderülve fordul az édesanyjához):
Szeret a kis Jézus, ugy-e, szeret engem?...

Édesanya (ráborul gyermekére):
Szeret, fiacskám, minden szegény magyar
gyermeket szeret...
Ó, Istenem, hány ilyen karácsonytváró
magyar család van ma...
Aludj, aludj el édes gyermekem, hunyd le
szemed... szépen...
Édesapád is lenéz most odafenn, az égben...
(A gyermek elalszik.)

(Kívül hull a hó, felcsendül az éjféli misére hívó harang.)

II. JELENET.

(Kívülről topogás, kopogás hallatszik. Majd zörgetés a kis ablakon.)

Édesanya Ki lehet az, ilyen késő este? Mit csináljak, vándor lehet, de hogy eresszem be, mikor szegény gyermekem betegen fekszik? (Újra zörgetnek: *Szabad bemenni a betlehemeseknek?*)

Kívülről hangzik:

Édesanya: *Jaj*, ti vagytok, hát ha már eddig elfáradtatok, hát gyertek be, de nehogy felferjétek beteg kis gyermekem. (Ajtót nyit, három gyermek jön be felöltözve a betlehemesek öltözetében, az egyik kezében kis betlehemi templom.)

Menyhért: Dicsértessék az úr Jézus Krisztus...

Édesanya: Mindörökké, fiam... Hát csak lassan legyetek... beteg szegény kis gyermekem...

Gáspár: Akkor csak a végit mondjuk el halkán, szabad-e?

Édesanya: Legalább ez juttassa el hozzá a karácsony szeretetét...

Menyhért: Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk,
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag áll felettünk,
Gyalog jöttünk, mert siettünk.
Egy kis bárány mondta: biztos
Itt lakik a Jézus Krisztus...
Menyhért király a nevem...
Segíts, édes Istenem.
(Subáját leteríti, leül.)

Gáspár: Istenem, jónapot, jónapot!
Itt volnánk mind igazok,
Úgy hallottuk, megszülettél,
Szegények királya lettél...
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
Földi király személye. (Subájára dül.)

Boldizsár: Adjon Isten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
Főtt kolbászunk mind elfogyott,
Fényes csizmánk is megrogyott,
Hoztunk aranyat hat marékkal,
Tömjént egész vassfazékkal...
Én vagyok a Boldizsár,
Aki szerecseny király.

Édesanya: Irul-pirul Szűz Mária,
A boldogságos kis anya...
Hulló könnye záporán át
Alig látja Jézuskáját...
Meg is kéne szoptatni már...
Kedves három királyok:
Jóéjszakát kívánok!

(József Attila: Betlehemi királyok című költeménye után.)

(A háromkirályok el, kívül nemsokára csengetyű szól, majd szárnyak suhogása, halk kocogtatás az ablakon, az ajtó felnyílik és angyalok jönnek be szépen feldíszített karácsonyfával, ajándékokkal. Legutoljára a rózsaszínbe öltözött kicsi Jézus jön be. A Jelentő angyal beszéde alatt leteszik a karácsonyfát, ajándékokat, majd szótlánul ismét elmennek. Közben kívülről előbb halkán, majd a beszéd után egyre erősebben: Dicsőség mennyben az Istennek... című ének. Édesanya egész idő alatt fia ágyánál térdel, nézi a történeteket.)

Jelentő angyal: Tündércsengetyű szól: csilingiling, csiling,
Nyílik már az ajtó, fényesség ragyog;
(erős fény.)

Halk-suhanva jönnek sok kis angyalok.
Angyaloknak élén csöppnyi dalia:
Égi, szőke Gyermekek, az Isten Fia.
Hoz fenyőt az egyik, rajta mennyi jó:
Selymes, lágy cukorka és arany dió!
A másik kezében apró Betlehem,
Nem lehet ennél szebb fenn az égben sem!
Aztán szép subácska, csákó, hintaló,
Ilyen kis legénynek éppen ez való.
A kis angyaloknak most Jézuska int,
Ágyacskája mellé rakják sorra mind...
Álom vagy valóság? Földre szállt csoda:
Nádfödeles viskó — tündérpalota!

III. JELENET.

(Kívül egyre szól a kis harang, hull a hó.)

Édesanya: Felébredtél, kis fiam? Hogy vagy?
Gyermekek: (felnyitja szemeit, felül, majd kacagva kiugrik ágyából s édesanyjához fordul)
Édesanyám! Nézze csak, mennyi minden, és milyen szép karácsonyfa is van itten!
Édesanya: Látod, fiacskám, meghallgatta a kicsi Jézus imádságunkat... Magá jött el hozzád.
(Mindketten letérdelnek a karácsonyfa elé s imádkoznak, míg a függöny lassan lemegy.)

Jelentő angyal: Ki a szívek mélyén szent hitet kutat,
Meghallgatta Jézus hő imájukat.

Mennek a templomba nagyvigan, gyalog...
 Útjukon kísérik kicsi angyalok...

(Kívülről hallatszik:)

Kirja, Kirja, Kisdededcske,
 Betlehemi hercegecske,
 Ki miértünk sok jót tettél,
 A pokoltul megmentettél.
 Karácsonynak éjtszakáján,
 Jézus születése napján
 Örüljetek, örvendjetek,
 A Kisjézus ma született.
 Jézus ágyán nincsen paplan,
 Jaj, de fázik az ártatlan.
 Hogy is lehetne dunnája,
 Elfogyott a báránycája.
 A Kisjézus arany alma,
 Boldogságos Szűz az anyja,
 Két kezével ápolgatja,
 Lábaival ringatgatja.

(A kis jelenet *Szathmáry István* hasonló című költeménye alapján készült.)

Összeállította *Vicsay L.*

Jézuska subája.

Arató Béla elbeszélését színre alkalmazta *Vicsay Lajos*.

Karácsonyi játék 4 képben.

Szín: Az 1. kép: *Venyige Pál* otthonában: egyszerű zsellérember szobája.

2. kép: útszéli fészület a falusi temető mellett.

3. kép: ugyanaz, mint az első kép.

Személyek: *Venyige Pál*, a felesége, *Venyige Andráska*, levélhordó, *Jézuska*.

1. KÉP.

Venyige Páléknál. *Venyige Pál*, a felesége, *Andráska*.
 Később levélhordó.

Andráska: Édesanyám, mikor jön már a Jézuska?

Venyigéné: Arra bent a városban ma este, erre mifelénk...

Andráska: Erre felé nem jár?...

Venyigéné: Hát eltévedne ebben a nagy hóban, uttalan tájon...

Andráska: De a Jézuskának nem kell út... Ő nem tévedhet el...

Venyigéné: Annyi most a szegény gyerek a világban,

hogy talán még sohase volt ennyi. Hogy is bírna ennyifelé járni...

Venyige: Úgy-úgy, András fiam, majd elénekeljük a szép karácsonyi énekeket s azon melengetjük fel a lelkünket ma este.

Venyigéné: Még jó, hogy ebben a háborús világban így is, egészségben ünnepelhetjük az Úr Jézus születésnapját... Meg aztán vacsora is lesz bőven: mákostészta, meg bableves...

Andráská: De ritkán van mostanában ilyen jó vacsora, de még ebéd is...

(Kívül kutyaugatás, majd hangos kiáltás: *Venyige Pál bátyám!*)

Venyige: (kiszól az ajtón): Maga az, póstás uram? Hát csak jöjjön beljebb...

Levélhordó: (kezét fujkálva) Hát ez most már csakugyan télre fordult... Elég lesz ma bejárni a falut. De soha ennyi levelet nem kellett kihordani, mint éppen ma... Ügylátszik, sokan hiányoznak a faluból, akik ma csak így kerülnek haza... onnan messziről... a frontról... De maguknak is van valaki-jük cdakint? Mert hoztam egy levelet. Tessék! (Átadja.) Na, Isten megáldja magukat is, jó karácsonyt kívánok... (El.)

Venyigéné: Magának is póstás uram!

Venyige (az átvett levelet forgatja, nézegeti): Hallode, Boriska, ugyan ki írhatta nekünk ezt a levelet? Nem olyan, mintha hivatalból jönne!

Venyigéné: Hát bontsa fel kend, aztán majd meglátjuk!

Venyige: Hát gyere csak ide, fiam, aztán szépen bontsd fel, de meg ne sértsd a belit, mert akkor nem tudjuk, mit írnak benne. Azután olvasd fel, te most tanultál olvasni tavaly.

Andráská: Kívül ez van rajta: T. c. Venyige Pál urnak. (Község.) Nézzük, mi van belül.

(Felbontja a levelet, majd olvasni kezdi): Kedves Venyige Uram! Mivel elközelgett a Megváltó születésnapja s tudom, hogy a zsellérembernek most még nehezebb a sora, mint más-kor, elhatároztam, hogy azt a kis subát, amit a Jézuska a kis András számára ide hozzánk küldött, még a szentestére eljuttatom rendeltetési helyére. Azért ahogy levelem átveszik, ne késlekedjenek egy percig sem, hanem azonnal indítsák utnak Andráskát, hogy átvegye a Jézuska küldeményét. Mindnyájuknak boldog magyar karácsonyt kívánunk vitéz Borókai Pál...

Venyigéné: Mi az, fiam! Olvasd fel csak még egyszer! Nem értettem jól, mit ír a földesúr?

Venyige: Hát hallottad, hogy egy subát a fiúnak! (A fiú-hoz.) Ügylátszik, nem tudott ide kijönni a Jézuska, hát ott hagyta a mi földesurunknál, tudta, hogy ott megtaláljuk akármikor.

Venyigéné: Na Andráskám, hát akkor nem lesz már baj

az iskolával! Fújhat a szél, vághat a havas szél, mehetsz már iskolába minden nap! Meglesz a jó meleg subácskád! A Jézuska küldte! Vajjon milyen lehet az a subácska, amelyet az angyalok varrtak?

Andráská: Édesanyám, hány óra van? Hiszen azt írta a földesúr, hogy azonnal indítsanak útnak érte. Nincs messze a város, de mégis kell hozzá jó másfél óra, mire megjárom oda és vissza.

Venyige: Hát bizony készülj fel illendően, aztán már mehetsz is, így is éppen hogy haza érsz a vacsorára.

Andráská: Megjárom én azt hamarabb is, édesapám! Már indulok is!

Venyigéné: Nem oda Buda! Hát így csak nem mehetsz. Tiszta-e a cipőd? Megmosakodtál-e szépen lelkem, aztán rendbehoztad-e már a hajad? Mert bizony olyan nagy uraság elé, mint a vitéz Borókai uram, nem mehet egy zsellérgyerek maszatosan. Ugyan mit szólnának, ha így meglátnának. Na, gyere siessünk, majd én is segítek neked. (Közben öltözködik Andráska.)

Venyigéné: (öltöztetés közben): De aztán vigyázz, fiacskám, siess az uton és senkivel se állj szóba, amint még y is jössz... Olyan rosszak ma az emberek...

Venyige: Hát járt ő már bent máskor is...

András: Ha vásárolni kellett a boltban petróleumot, sőt, gyúfát, mindig én mentem.

Venyigéné: Igen ám, de nem ilyen fagyos téiben! (Öltözteti Andráskát). Aztán tudsz-e fiacskám illendően köszönni? Mert olyan nagy uraságoknak még kezet is kell ám csókolni, fiam! Érted-e? A nemzetes asszonynak csókold meg a kezét előbb, azután a földesurét... Aztán ha valami jóféfével megkínálnának, hát el ne fogadd... Nem illik az ilyen szegény zsellérgyerekhez, hogy együtt egyen az apja gazdáival...

Andráská: Tudom, édesanyám, tudom ..

Venyigéné: Aztán bele ne töröld ám a csizmádat a szép szőnyegekbe, érted-e?

Venyige: Tán még azt se tudod, fiam, mi az a szőnyeg?

András: Dehog y nem, hát amin az urak járnak a szobában?

Venyigéné: Járnak a csudát, csak azért teszik ki, hogy szebb legyen, de azért ők is mellé lépnek ám!

Andráská: Jó édesanyám, nem lépek rá.

Venyige: Aztán hallod-e fiam, az orrodát nehogy úgy töröld meg, mint itthon, a kabátod ujjába...

Venyigéné: Adok én mindjárt egy kiskendőt, aztán abba töröld, ha éppen kell, érted? (Végre elkészülődik a kis legény. Elköszön.)

Venyige: Aztán vigyázz, egyenesen járj, ne állj szóba senkivel, másfél óra múlva itthon légy! Érted? Na Isten

vezéreljen, fiam! Boldog karácsonyt kívánunk a földesúréknak is! El ne feledd megmondani, ha odaérsz!

Venyigéné: Na, eredj kis fiam, de aztán szégyent ne hozz a fejemre. Jól vigyázz, szépen csókolj kezét, ne lépj a szőnyegre, el ne fogadj semmit... érted-e?

Andráská: Isten megáldja édesapám, édesanyám magukat is! Megjárom én az utat hamarosan, hiszen nem vagyok én már gyerek, maholnap legény leszek s leventére járok.

Venyige: Aztán ne maradj soká! Na, Isten veled fiam! Csak igyekezz!

Venyigéné: Vigyázz magadra, kis fiam!

Andráská: Vigyázok édesanyám! Repülök, aztán hozom a kis Jézuska küldte kis subát!

(András elmegy, de még hallatszik, amint énekel):

Esik a hó fuj a szél,
Házunk előtt már a tél.
Besurran a szobába,
Elkelne már a suba!...

2. KÉP.

(Szín: A temető melletti kőfeszület.)

(Éles szél sivit, erősen hull a hó.)

Andráská: Jaj, csak már hamarabb hazaérnék... Majd lefagy a kezem-lábam. Csak a kis subám féltem, baja ne essék... (A feszület előtt.) Dicsértessék... (Megáll, fölnéz.) Megjöttem, kis Jézuskám... Hozom a szép subácskát, amit nekem küldtél... Köszönöm szépen... Ilyen nincsen még a királyfinak sem! (Szótlanul imádkozik.) De nini, milyen szomorú a jó Jézus... Hiszen alig látszik ki már a sok hó alól... Köszönöm, köszönöm Jézuskám, hogy ilyen gyönyörű subácskát adott nekem... De miért vagy olyan szomorú, Jézuskám? Fázol te is? (Gondolkozik.) Hát hogy ne fázz, én már ugyanis mindjárt otthon leszek, rádterítem a subácskámat... Jó lesz? Ugy-e akkor nem fázol te sem? Hát nesze. Lekanyarítja magáról a kis subát, felmászik a feszület körüli kerítésre s rátéríti azt a behavazott feszületre, hogy csak a feje látszik ki.) Így ni, most már te se fázol ebben a hideg szélben! Dicsértessék a Jézus Krisztus... Majd, ha nem lesz ilyen hideg, eljövök a kis subáért, amit nekem adottál... (Éles szél sivit át a színen, egyre hevesebben.) Na, gyerünk, már csak tíz perc... (Alig tud indulni a nagy vihartól. A kép teljesen elsötétül.)

3. KÉP.

Venyigéné: Már nem jóra gondolok, kedves párom! Már régen itthon kellene lennie a fiúnak! Biztosan valami baj érhetne szegénykét ebben a hóviharban!

Venyige: Hátha sokáig tartóztatták a földesúrék...

Venyigéné: Azok is tudják, hogy még haza is kell jönnie gyertyagyújtás előtt.

Venyige: Hát elmegyek elébe, hátha csakugyan valami...

Venyigéné: Menjen, menjen kend, gyorsan, de jól öltözzön fel kend is!

Venyige (el.)

Venyigéné (a szobában levő szentképhez támolvog): Édes jó Jézusom, ne engedd, hogy baja legyen a mi jó kis András-kánknak... Engedd, hogy születésnapodon együtt örülhessünk Veled... Legyen szeretet velünk itt a földön is... békesség... ami olyan régen számkivétett már e világon... (Hosszabb szünet után.) Csak már jönnének... Hátha mégis baj van. Talán jobb volna, ha magam is kinéznék, mi történt velük? Szűzanyám, segítsd meg őket!

(Kívülről nehéz lépések, dobogás, ajtónyitás.)

Venyige: (Betámolyog, karján a kis subátlan András-kával.)

Venyigéné: Jézusom! Mi történt vele? Megfagyott utközben?... Bizonyosan még oda se érhetett ebben a hidegben... Minek is engedték el szegénykét? Hozza csak ide, az ágyra. (Az ágyat veti, vetkőztetik a gyermeket.) András-kám, András-kám, hát mi történt veled? Hol van a kis subád? (Dörzsölik a kezét, arcát, testét.)

Venyige: (Kifujva magát): Itt találtam rá a háztól alig kétszáz méternyire... Ott feküdt a hóban, már alig lélekezett... feje, egész teste tele volt már hóval, amikor rátaláltam...

Venyigéné: Mintha már lélekezne a szentem!

Venyige: Dörzsöld csak tovább! Aztán olyan ragyogó volt az arcocskája, amint ott feküdt a hóban.. Mosolygott is hozzá...

Venyigéné: De mi történhetett vele?

Venyige: A rettenetes szél elsodorta... Csak azt nem tudom, megjárta-e már a várost?

Andráská: (halk sóhajtása hangzik.)

Venyige, Venyigéné: Már magához tért! Hallja kend? Hallom!

Andráská (suttogva): Édesanyám... Megvan... ám a suba... csak hogy odaadtam a Jézuskának... mert nagyon fázott...

Venyigéné: Kinek adtad oda, gyönyöröm?

Venyige: Ne bántsuk, szépen elalszik... Félrebeszél a gyerek... Terítsünk rá még valami meleget...

(Közben kinyílik az ajtó és a sötét éjszakából nagy fényesség özönlik a szobába. A fényességből fehéringes, szőke-hajú, csillogószemű fiúcska lép elő. Kezében a kicsi suba. Oda-megy András-kához. Ahogy odaér hozzá, a subát a nyugtalanul fekvő gyermekre teríti és halkán megszólal):

A tiéd, viseld egészséggel...

(A kis Jézuska eltűnik, a fényesség is.)

Venyige, Venyigéné: Mi volt ez a nagy fényesség?

Andráska: (felül az ágyban): Édesanyám, édesapám...

Venyige, Venyigéné (odarahannak a gyermekhez): Mi bánt? kicsi fiam?

Venyigéné: (takargatja): Talán rosszat álmodtál?

Andráska: Ide nézzetek!

Venyige, Venyigéné: A kicsi suba! Hogy került ez ide?

Andráska: (felül az ágyban) A Jézuska adta vissza...

(Kint felhangzik a harangszó, függöny lassan le.)

MESEDÉLUTÁN.

A kis papucs.

A régi Szeged városában még a nagy árvíz előtt élt egy becsületes csizmadiamester. Igen jeles mesterember volt. Különösen a papucsvarrásban volt ügyes. Senki sem tudta úgy megadni a formáját a papucsnek, mint ő.

Kormányos Péternek hívták ezt a mestert. Nagy volt a keletje portékájának. Ahány szép lány volt Szegeden, mind a Kormányos uram papucsában akart végig kopogni-esattogni vasárnap az utcán, abban akart táncolni a bálban. Kormányos uramat meg is szállta egy kicsit a hiúság.

Egyszer híre jár, hogy ellátogat Szeged városába a királyné.

Kormányos uram kapta magát: elment a boltba s megvette a legszebb arannyal kivarrott, pillangós selymet. Nem sajnálta érte a pénzt.

— A királyné lányának varrok belőle papucsot — mondta dicselkedve a boltosnak.

Miallatt szabta-varrta a selymet, egyre azon járt az esze, hogy miként adja majd át a kész papucsot a királykisasszonynak. A királyné talán még meg is veregeti a vállát s azt mondja neki:

— Még ilyen szép papucsot nem láttam!

Talán még udvari csizmadiának is kineveztetil!

Kormányos uramnak ragyogott az arca az örömtől és büszkeségtől, amikor erre gondolt. Nagy buzgósággal varrta a papucsot. No, lett is abból olyan remekbe készült portéka, hogy csudájára járt az egész város, amikor a kirakatba került! Még aznap tizen is kérték a papucsot. De Kormányos uram semennyiért sem adta oda senkinek. Nem ám, még a polgármester lányának sem!

— A papucs a királykisasszonynak készült s ha akkora aranyat adnának érte, mint az öklöm, akkor sem adnám másnak! — mondta a mester nagy büszkén.

A műhely előtt egyre szaporodtak a bámészkodók. Oda-

vetődött egy szegény, szűrös ember is. Nézte, nézte a szép papucset, ő is nagyot sóhajtott:

— Hej, ha az enyém lenne az a papucs, de boldog lennék!

— Nem olyan szegény embernek való az! — mondta Kormányos úram.

— Hisz tudom én azt jól! — szólt busan a szegény ember. — Tudom én azt jól. Csak úgy mondtam... A kis lányom beteg. Azt mondta, hogy meggyógyul, ha egy pár szép papucset viszek neki háza. Éppen ilyet akart a lelkem. Kékselyemből valót, aranyos virágut, piros sarkut.

Ezzel elfordult a szegény ember. Szeméből kicsordult a könny és végigpergett napégette arcán. Szemére húzta kalapját s továbbment. Kormányos uram egy darabig csak nézte. Majd gondolt egyet s utána futott. Megfogta a szegény ember szűrének lelógó ujját.

— Hé, földi! — szólt szelid hangon. — Hát tudja, ha így áll a dolog, hát Isten neki! Vigye el azt a papucset!

(Balla Irén.)

Jézus.

Úgy áll még előttem
Tiszta, szent képe,
Ahogy édesanyám
Szívembe véste;
A sírók, szenvedők,
Gyöngék pártfogója.
Mennyei szeretet
Sugárzik le róla,
— Úgy-int a jóra.

Született szegényen,
— Közénk valónak.
Szeretett, szenvedett
Példát adónak.
Az egész életét,
Másnak osztogatta,
De a keresztfáját
Maga vonszolgatta,
— Meghalni rajta.

Hanem a halállal
Mégse lett vége,
Keresztje kivonult
S híd lett az égbe.
Oda szállt, onnan jár
Ma is e világba,
Hol annyi a szegény,
Az özvegy, az árva
— Ki őtet várja.

Onnan száll ma is le
Földi szívekre:
Mégváltó, megáldó
Szent szeretetje.
...Én rám is — Istenem! —
Ő mennyiszer szállt rám,
Kivált így, ünnepi
Zsolozsmáink szárnyán,
Karácsony táján!

Rám lelsz-e most, én rám,
Édes Megváltóm?
Elkerültem messze
A régi háztól.
Ó, mindegy nekem, ha
Rám nem is talál nál,
Csak hagyj ott az áldást,
Amit nekem szántál:
— Annál a háznál!

(Szabócska Mihály)

Karácsonyi mese.

Mikor a kis Jézus megszületett Betlehemben, minden, de minden örült földön-égen. A csillagok szébben mosolyogtak, mint máskor, a szellő édesebben suttogott, a madárkák boldogabban daloltak... A fák és a virágok is résztvettek a nagy örömben...

Közel a szegényes istállócskához három fa állott: egy termeszes pálma, egy illatos olajfa és egy egyszerű zöld fenyő. Hódoló suttogással köszöntötték a kis Jézuskát és kíváncsian pillantottak a jászolban fekvő kisdédre... ott szunnyadt Jézuska pólyába takarva és álmodott... Szűz Mária anyai édes örömmel nézte, nézegette...

Egyszer csak így szólt a pálma az olajfához: „Jer, imádjuk mi is a kis Jézuskát és nyujtsuk neki ajándékunkat.”

„Vigyetek el engem is” — szólt esdeklően a fenyő.

A büszke pálma és az ékes olajfa megvetően tekintettek egyszerű testvérükre. A pálma így szólt hozzá: „Minek!? Mit is adhatnál te Jézuskának? Hiszen nincs egyebed szűrés tüdínél!”

A szegény, egyszerű fenyő megszegyenülve visszavonult és alig mert többé az alvó Jézuskára pillantani. De a Jézuskánál őrt álló angyalok egyike meghallotta a fák beszédét és megsajnálta a szegény fenyőt. Elhatározta, hogy segíteni fog rajta.

A pálma ekkor leszedte díszes koronájának leggyönyörűbb levelét és a jászol elé rakta. Így szólt: „Legyen ez a te legyeződ, aranyos Jézuska!” Ez hűsítgessen, ha a nap hevétől elbágyadsz!”

Az olajfa pedig jóillatú olaj harimatát hintette szét ezüstszínű leveleiből. Az édes illat betöltötte az egész istállócskát.

A szegény fenyő szomorúan nézte mindezt, de mert jó volt, nem érzett irigységet. Ekkor az angyal közeledett hozzá és így szólította meg: „Ne busulj, fenyőfácska, én megvigasztallak. Mivel szerény vagy, megjutalmazlak és díszesebbé teszek testvéreidnél.”

Az angyal ekkor föltekintett a ragyogó égre, ahol ezer meg ezer csillag reszketve tündöklött, égett... Egyet intett és ime — csodák-csodája — egyik csillag lehullott a másik után és mind a fenyőnek zöld ágaira szállt. A fenyőfa most olyan szép, pompás volt, hogy gyönyörűség volt ránézni.

A kis Jézuska ezalatt fölébredt. Nem gondolt a lábainál heverő pálmalegyezőre, nem ügyelt a jászolt betöltő olajillatra, csak a gyönyörűséges szép fenyőfát nézte. Mosolygott és mindkét kezét kinyújtotta utána.

A fenyőfa nagyon, nagyon boldog volt. Az angyal pedig szeliden így szólt hozzá: „Ezentúl te fogod a kis Jézus születé-

sének napját megdicsőíteni. Te fogsz ezentúl ezen a napon fényt hinteni, örömet hirdetni kunyhóban, palotában mindenütt... Ez legyen a föladatod és jutalmad, te pompás, te szép kárácsonyfa!”

(Népmese.)

Eperfatulajdonos.

A szülőfalumnak legszebb eperfája
a plébánián volt. Hányszor vágytam rája
felmászni és szedni kisgyerek koromban!
Ami Kaszor és Pollux, két lombos, goromba
kuvaszkutya védte, mint két pokol-sárkány;
nem hintált ott gyermek az eperfa sátrán!

S nem hintázott gyermek az öreg plébános
zárkózott lelkén, mely zord és magános.
Két nagy kutya védte, fekete, goromba.
Csak messziről néztük, szomorún szorongva.
Sosem simogatott se gazdag, sem árva
gyermekfejet; szíve rozsdás zárral zárva.

Most én is eperfatulajdonos lettem!

S oly furcsa; itt senki semmitől se retten,
kapum, házam, mindig járva idegennek,
barátnak, rokonnak. Folyton jönnek, mennek,
néha már udvarom olyan, mint óvoda
s szobám repedt szívet ragasztó iroda.

Az eperfám pedig egészen közpréda,
szabadon szedheti fekete eprét a
falu minden kölyke. Cigánypuddék; bérma-
s keresztgyerrekeim járnak rája, épp ma
tizet olvastam meg; ettek s vidámitót
füttyöltek a lomb közt, mint fekete rigók.

Talán nagyapámtól örököltém őket,
szívem eperfáján az eperszedőket;
istenes ember volt és keresztgyerreke
a cigányfajtából nyolcvan volt kereken!
Minden nap misén volt és őt hívta papja,
ha egy purdénak nem akadt keresztapja.

Szívem eperfáján mennyi kis szegényke
eprészett már! Jön-megy sok pöttön legényke;
„Nyúlat hoztam, adjon kis galambot érte.”
Szívet hoztam, adjon lisztcedulát érte.”
„Imát hoztam, adjon orvosságot érte,
mert anyukám beteg s nagyon szépen kérte.”

Szívem eperfáján felaggatom szépen
 a sok imát, a sok-sok köszönöm szépent,
 a sok gyermekszívet. Ha vénülni kezdek,
 s lehullnak az álmok, fények, lombgerezdek;
 nem marad a szívem eperfája csonka,
 didergő, de ragyog, mint egy karácsonyfa!

(Mécs László.)

A szegény, kit Isten küldött,
 Ide gyakran beköszöntött
 És azon, mit innen elvitt,
 Lelkében nem tört meg a hit;
 Nem hideg pénz, hideg arcok,
 Eleég volt az ajándok.

(Vörösmarty M.: A szegény asszony könyve.)

Az Isten a szegények részét
 A gazdagoknál tette le.
 Ha földi jóval vagy megáldva,
 Akkép sáfárkodjál vele,
 Hogy megszegjed az éhezőknek
 Isten nevében kenyered,
 Másképp bizony fogsz ten fejedre
 Gyűjteni eleven szemet.

(Tompá M.: Kenyérkő.)

A szent este.

Volt egyszer egy ember, aki kiment a sötét éjtszakába, hogy egy kis parazsat szerezzen. Kunyhóról-kunyhóra járt és bekopogott minden ajtón:

Segítetek rajtam, jó emberek! — mondta. — Feleségemnek éppen kisgyermekke született és nekem tüzet kell szereznem, hogy őt és a kisgyermeket melengessem.

De az éjtszaka sötét volt és az emberek mélyen aludtak. Senkisémet felelt szavaira.

Az ember csak ment tovább, tovább. Végre, messze távolban, világos tűzfényt pillantott meg. Abban az irányban folytatta útját és látta, hogy a tűz a szabadban lobog. Egy egész sereg fehér juh tanyázott alva körülötte és egy öreg pásztor ült mellette, hogy őrizze a nyáját.

Mikor az ember, aki a tüzet kereste, odaért a juhokhoz, látta, hogy három hatalmas kutya alszik a pásztor lábainál. Ezek az ő jöttére azonnal felébredtek és kitátották széles szájukat, mintha ugatni akarnának, de hang nem jött ki torkukon.

Az ember látta, hogy a kutyák hátán felborzolódik a szőr, látta a tűzfénynél elővillanó fehér, hegyes fogukat és látta, amint reá rohannak. Érezte, hogy az egyik beleharap combjába, a másik a keze után kap, a harmadik torjának ugrik. De az állkapocs és a fogak, amelyekkel a kutyák harapni akartak, nem engedelmeskedtek és az embernek semmi baja nem történt.

Most tovább akart menni, hogy megszerezze azt, amire szüksége volt. De a juhok oly szorosan feküdtek egymás mellett, hogy nem tudott köztük utat találni. Ekkor az állatok hátán ment előre egészen a tűzig. De a juhok nem ébredtek fel lépéseinek nyomása alatt, sőt még csak meg se moccantak.

Mikor az ember már közvetlenül ott állott a tűz mellett, akkor ébredt föl a pásztor. Hirtelen haragú, barátságtalan öregember volt, aki senkihez sem volt jó szívvel. Mikor az idegent oly közel látta, elővette hosszú, hegyes botját, melyet mindig a kezében szokott tartani, ha a nyáját őrizte és azt hajította felé, de mikor már szinte elérte, megkerülte és irányt változtatva a rét felé repült.

És ekkor az ember odaállt a pásztor elé és mondta:

— Kedvesem, engedd, hogy a te parazsadból vigyek. Feleségemnek éppen most kisgyermeké született és nekem tüzet kell raknom, hogy őt és a kicsikét melengessem.

A pásztor legszívesebben megtagadta volna e kívánságnak teljesítését, de arra gondolt, hogy kutyái nem tudtak ennek az embernek ártani, juhái nem szöktek meg előle és pásztorbotja sem tudta leteríteni. Elzért egy kissé megijedt s nem merte kérését megtagadni.

— Vehetsz a parázsából annyit, amennyi csak jól esik, — mondotta az embernek.

De a tűz csaknem egészen kialudt. Sem fahasáb, sem ágak nem voltak mellette, csak egy nagy parázshalom volt ott a földön és az embernek nem volt sem lapátja, sem vödörje, hogy abban vihesse haza a pirosfényű parazsat.

Mikor a pásztor ezt látta, újból megszólalt:

— Vehetsz annyit, amennyi csak jól esik! — s előre örült, hogy az ember nem tudja majd elvinni a parazsat.

De az ember csak lehajolt és pusztá kézzel kiszedte a tüzes parazsat a hamu közül és a kabátjába rejtette. És a parázs nem sebezte meg a kezét, nem égette el a ruháját. Úgy vitte a tüzet, mintha almát vagy diót vitt volna.

Mikor a hirtelen haragú pásztor, aki rossz ember volt, mindezt látta, csudálkozva kérdezte önmagától:

— Micsoda éjtszaka lehet az a mai, amelyen a kutyák sem harapnak a juhok sem félnek, a lándzsa nem öl, a tűz nem éget?

Visszahívta hát az idegent és így szólt hozzá:

— Micsoda éjtszaka ez a mai, hogy minden dolog olyan könnyörületességgel van irántad?

Mire az ember így válaszolt:

— Nem tudom én ezt neked megmondani, ha *magadtól* rá nem jössz.

Útjára akart menni, hogy minél hamarabb tüzet csinálhasson, mely mellett feleségét és kisgyermekét melengethesse.

De a pásztor arra gondolt, hogy nem veszi el teljesen szeme elől ezt a különös embert, amíg meg nem tudja, mit jelent mindez. Fölkelt tehát s utána ment addig, míg csak el nem jutottak az idegen házáig.

Nagy volt azonban a pásztor csodálkozása, mikor látta, hogy ennek az embernek még csak kunyhója sincsen, amelyben meghúzhatná magát. Felesége és kisgyermekke egy kopár sziklabarlangban vannak, melynek csak csupasz kőfalai vannak. A pásztor gondolta, hogy a szegény, ártatlan kised talán megfázik, esetleg meg is fagy ebben a hideg barlangban és bár keményszívű volt, őt is megindította ez a nagy szegénység... Azon gondolkozott, hogyan segíthetne rajtuk. Levette hát válláról a tarisznját és egy puha, fehér juhbőrt szedett ki belőle, azt átadta az idegen embernek azzal, hogy abba csavargassa be a kisedet.

De abban a pillanatban, amikor ő is könnyörületességet mutatott, hirtelen megnyíltak szemei és olyat látott, amit előbb nem vett még észre s olyat hallott, amit eddig még nem hallott.

Látta, hogy rengeteg kis, ezüstszárnyú angyalka között áll, akik körbe fonódnak körülötte. Mindegyik kezében hárfa volt s ujjongó hangon énekelt, hogy ezen az éjszakán született meg Ő, aki az egész világot megváltja bűneitől.

Most már megértette a pásztor, hogy miért történt az előbbi sok csodálatos dolog.

De nemesak a pásztor körül tolongtak az angyalkák. Bárhova nézett, mindenütt látta már őket. A sziklabarlangban és kinn a hegyeken, az égbolt alatt ide-oda röpködtek...

Újjongás és öröm, dal és játék volt mindenfelé és a pásztornak, aki mindezt látta a sötét éjszakában, amelyben különben sem látott volna, öröm töltötte be szívét azért a világosságért, amely lelkében gyult és leborult, hogy dicsérje a földreszállott Istent...

(Amit a pásztor látott, azt mi is láthatnánk, de szemeink nem nyílnak meg s nem tudjuk az angyalokat felismerni... Mert nem a gyertyák vagy lámpák fénye teszi, sem pedig a nap vagy a hold, hanem egyedül az, hogy megnyílnak-e szemeink Isten könnyörületességéből, hogy végtelen csodáit láthassuk).

(Lagerlöf Zelma.)

Karácsonyi világ.

Születésnapját üljük ma annak, kit évezredek óta vártak a próféták vágyával s kit miután megjött az első karácsonykor, ismét évezredek emlegetnek hála és szeretet hódolatával. Hódolunk neki mi is; hiszünk benne, mint a világ világosságában s a sötétség eloszlatójában; hiszünk benne, mint az új idők meghódítójában s a társadalmi béke s boldogság fejlesztőjében, s ajkainkon felhangzik az ének: Dicsőség Istennek a magasságban s békesség embernek a világ nyomorúságában!

Cseppet sem kételkedünk e hitben s ugyancsak örülünk e dicsőítő himnuszunk; de ha végignézzünk a világon, úgy látjuk, hogy a testvériség evangéliuma, mely a szíveket szentkarácsony napján ihleti, még nem vált valóra a földön. Egy napig van csak karácsony, s azon a napon melegebbek vagyunk s a szeretetnek áldozunk; de az évnek többi 364 napján pogány szürkeség s szívtelenség a hangulatunk; egy estén, szentkarácsony estéjén, beeresztjük Krisztust lakásainkba, legalább karácsonyfáink környékére; de azontúl nem visszük be elveit sem az államba, sem a társadalomba, sem a műhelyekbe, sem a gyárakba, sem a parlamentbe, sem az üzleti világba. Vagyis más szóval: az ünnep, a karácsony szent ünnepe, az Krisztusé, de az élet az még nem az övé!

Már pedig Krisztus nem azért jött a világra, hogy az évnek egy napja legyen a békesség s testvériség ünnepe, hanem azért, hogy az egész év s az egész élet, a szürke s munkás esztendőnek valamennyi 364 napja ünnepnap legyen, nem a kerges kezek, hanem a lelkek ünnepe, hogy a világ az evangélium szerint berendezett életnek s a gyakorlati testvéri érzésnek folytonos karácsonya legyen. Krisztus az esztendőből 365 napot akar s nem egyet; egész évet, egész életet követel s híveket kíván, kik nem egy napon hisznek csak az igazságban s szeretetben, hanem akik az egész életen át is hisznek benne, s küzdenek s dolgoznak a szeretet krisztusi inspirációi szerint.

Ettől ugyan még messze vagyunk, mert ha ülünk is karácsonyt egy napig, az év többi 364 napján azután gőzerővel bálványozzuk a pénzt s megvetjük a szegénységet, egymás vagyonára törünk s becsületére, s árulóknak, gonoszoknak s hitványoknak nevezzük egymást. Karácsony napján meg-megölvad a szívünk s megbocsátani is tudunk, de másnap azután folytatjuk az ádáz testvérharcot s rációfolunk arra, hogy krisztusiak, vagyis keresztények vagyunk.

Úgy állunk tehát, hogy a Megváltó megérkezett, s van már karácsony a világon; de még nincs karácsonyi világ, mert a karácsonynak, a krisztusi igazságnak s szeretetnek még nincs az a folytatása, hogy igazság s béke legyen tőle a világon!

Tudom, hogy ez a több igazság s több jólét küzdelemmel s munkával jár; de ne járjon az gyűlölködéssel s gonoszsággal. Tudom, hogy a haladás s fejlődés sok erőfeszítést s áldozatot kíván, s hogy a kultúra minden magasabb foka sok ember életébe kerül; de ne váljék az erők versenye marakodássá s a mérkőzés halálos harccá; ne csapjon fel a kultúra oltárain, hol a szeretet s a tiszta erkölcs lángjának kellene lobognia, magasra a gyűlölet tüze, mely embert ember ellen, osztályt osztály ellen, nemzetet nemzet ellen állít harcba; főleg pedig ne vesszen ki az emberiségből az együvértartozásnak érzete, mely kiegyenlíthetné az ellentéteket s a több jogban s a több jóban való részesítés által lehúzhatná a földre a krisztusi demokráciát.

Messze, messze járunk még ezidőszerint e felséges krisztusi világtól.

Pedig meg vagyunk váltva; de hozzá kell tennem, hogy Krisztus Urunk nem azt a megváltást hozta, hogy bűn többé ne legyen s hogy az ég jöjjön le a földre. Ez nem a keresztet viselő s hordozó Krisztusnak stílusa; hanem igen, megváltott úgy, hogy bűneink bocsánatára az Isten kegyelmét, önmegszentelésünkre az ő segítségét megnyerte s kiérdemelte s törekvéseinek elé az élet összes vonatkozásában eszményeket fűzött s biztosított, hogy ezúton ránk nézve boldogulás és dicsőség vár.

Ezek után ránk vár a feladat a karácsonyi evangéliumot valóra váltani, a krisztusi tanoknak testet adni, az igazságot gyakorolni s mindentől óvakodni, ami hazugsággal, képmutatással, bűnnel, igazságtalansággal teszi tönkre a karácsonyi reményeket.

Krisztus Urunk nyomában jelenjenek meg a földön a krisztusi emberek, én is, te is, sokan; s akkor nem várunk majd egy új Megváltót, hanem elvégezzük a mi dolgunkat, melyet az Úr ránk hagyott s amellyel megbízott.

Ő már megjött; karácsony már valóság; szüleasszony hát mi is ujjá s dolgozzunk; mindenki a maga körében azon, hogy Istennek dicsőség, az embernek békesség legyen. Akkor átültetjük a karácsonynak, annak az egy dicsőséges napnak érzéseit az év 365 napjára, s karácsonyi évünk, karácsonyi éltünk s karácsonyi világunk lesz a földön is.

(Prohászka Ottokár.)

Roráték.

Ilyenkor sok helyen már magas hó fekszik és cinkét fog a gyermekek orra, mikor iskolába mennek. Apró falusi házak ablakában jóval a hajnali szürkület előtt fel-fellobban egy-egy fénypillangó, majd megcsikordul a pítvarajtó és megcsörren

az öregszemű rózsafűzér. Rorátéra mennek az emberek. A karácsonyi örvendezéshez készülődnek. A rorátén arról énekelnek, hogy harmatozzanak az égi magasok és Betlehemnek őslakóiról, akiket figyelmeztettek, de hiába figyelmeztettek arra, hogy milyen vendégük érkezik nemsokára.

Titokzatos és kedves a roráték hangulata a városban is. Mikor a magas bérkaszárnnyákban hajnali álmukat alusszák az emberek és még az utcai villanylámpák is álmosan pisákolnak a hajnali őrésre érkező rendőrök feje fölött.

Jó ilyenkor fürgé lépésekkel végigkopogni a néptelen utcán és arról gondolkozni, hogy a templom fényében és melegében megszűnik minden sötétség és hideg. A jóakarátú emberiség nem várja hiába a Megváltót, mert a legnehezebb várakozás után is felgyulladnak a karácsonyeste örömgyertyácskái.

Kopog az úttest a rorátéra menők talpa alatt és riadtan dobban az emberek szíve, azoké, akik a legsötétebb botorkálás után sem várják a karácsonyi csillagot. Sokan vannak, akik a kenyérgondok, családi bajok, anyagi zavarok, erkölcsi bizonytalanságok útvesztőin bolyonganak és fényét nem látják a csillagnak, amely minden ember életének egére felragyog.

Akik hisznek a karácsonyi csodában, akiknek élete egy nagy adventi várakozás — egészen biztosan megéri saját külön karácsonyuk fényének fellobbbanását. Csak a kétségbeesett lelkeknek nincsen karácsonya, akik földre hajtott fejjel hinni és várni nem tudnak, remélni nem mernek.

Az adventi koszorús roráték drága hangulatában, mikor olyan tele van a lelkünk kérésekkel, várakozásokkal, legyen egy halk kis imánk azokért, akikre örök sötétség keserősége borul. A hinni, remélni, szeretni nem tudókra is gondoljunk és kérjünk nekik is szép várakozásokat és örömvilágos vidám karácsonyt.

Szent Miklós püspök.

Ma már szinte valláskülönbség nélkül, minden gyermek szorongva várja Szent Miklós püspök ünnepét, aki jelképesen felkeresi a gyermekeket, hogy a jókat megjutalmazza és a rosszakat jóra serkentse.

A szentéletű egyházfejedelem ugyanis arról volt nevezetes, hogy szerette ellesni a gyermekek és felnőttek titkos óhajait és teljesítette azokat.

Egy alkalommal sétálgatás közben meghallotta egy nyitott ablakon át két szegény varrónő sopánkodását, akik azért nem mehettek férjhez, mert nem volt pénzüik kelengyére. Szent Miklós másnap titokban bedobta a varrónők ablakán a kelengyéhez szükséges összeget.

Azóta december hatodikán minden gyermek boldog szorongással várja a Mikulást — aki a mai élet sok torz elfajulása között — ördögök kíséretében szokott megjelenni. Sok olyan család is van, ahol Mikulás helyett a krampusz jár.

Az ördög bizonyára úgy surrant bele a régi kedves Mikulás-látogatások szokásaiba, hogy a rossz gyermekek megbüntetésére szüksége volt a szent püspöknek valami alantas szolgálai lényre. Így keletkezett a krampusz fogalma, aki lassankint annyira előtérbe tolakodott, — hogy sok helyen már ki is szorította a Mikulást.

Vigyázzunk hát nagyon a Mikulás ünnepekre. Az ördögöt — a krampuszt — hagyjuk a maga helyén, a pokolban. Semmi keresnivalója nincsen a mi gyermekszobáinkban. Oda engedjük csak teljes és égi ragyogásában a büntető és jutalmazó, drága Szent Miklós püspököt.

A fenyőfa.

Amikor a zöldgalléros uradalmi vadász bezörgetett Kovácsék kapujában a fenyőfával meg a csomaggal, hogy azt Szarvas méltóságosék küldték a kastélyból, az embernek is, meg a feleségének is felszaladt a szemöldöke homloka közepére a csodálkozástól. Nem értették a dolgot sehogysem. Akárhogy törték a fejüket, nem tudtak nyomára jönni, hogy mivel szolgáltak rá, minek köszönhetik, amikor soha életükben nem voltak Szarvas méltóságosékkal olyan közeli jó ismeretségben, hogy az ajándéokra érdemet szereztek volna. Nézték a vadászra, az meg rájuk.

— Nincs itt valami tévedés? — vakarta meg a fejét a fel-emelt kalap alatt Kovács. — Valami tévedés lesz itt.

— Nincs ebben semmi tévedés — igazgatta a falhoz támasztott fát a vadász. — Maga-e az a Kovács József?

— Én vónék...

— Ez-e a Réti-telep?

— Ez lenne az.

— Nahát, akkor maguké ez a csomag is, meg a fa is. Ne tartassák itt velem — mondta kedvetlenül — hanem fogják meg. Majd ráérnek aztán gondolkodni s mire Kovácsék magukhoz tértek volna, a kis vászonfedelű bádogautón már az utca végén csapta kétfelé a sarat.

Kovácsék így se értették a dolgot. Csak nézték, hozzá se mertek nyúlni, nem hittek a szemüknek. Csoda volt ez valószínűsége. A fa haragosszöld uradalmi fenyő volt, lehetett másfél, két méter magas, a csomag is vagy tizkiló, barna papírba takarva, cukorspárgával átkötve. Mintha az égből pottyant

volna, úgy néztek rá, meg egymásra, mintha álmodnának. Az ember találta meg először a szavát:

— Hát ha nekünk adták, el kell fogadni. Az Isten fizesse meg! Nagyon szépen köszönjük a jóságukat! — kiáltott a vadász után, de az már akkor messze járt. S ott állottak a konyhajtóban, az asszony a köténye sarkát szorította a szeméhez s az ember alig tudta legyűrni gyengeségét.

Mert olyanformán érte őket ez a meglepetés, mintha a hólepett udvarra maga a kékruhás angyal szállott volna le melléjük. Szegény emberek voltak nagyon, kegyetlenül szegények. Úgy szakadt rájuk a karácsony hete, hogy kenyerük se volt, nemhogy kalácsuk az ünnepre. Nem volt akkor már két hete egy gyurásnyi lisztjük, egy fűtet szalmájuk. Ősz óta munkanélkül volt az ember, malackát se hizlalhattak, mint más években, nem volt mire vessék a szemüket. Hetek óta nem ettek akkor már meleget, úgy ültek az üres házban hideg kemence mellett szomorúan s várták az ünnepet, mely feketének ígérkezett az idén, de milyen feketének s nem aranyinak, mint máskor szokott, dehogy is aranyinak. Két kis gyerekük ölelgette a térdüket, a harmadik a bölesőben sírt s ha magukat türtőztették is valahogy, de azokat nem álltathatták, ha kérték a kenyeret, vagy ha fáztak.

S ebben a reménytelen állapotukban, sorsuknak ebben a csillagtalan idejében egyszerre csak betesznek hozzájuk egy csomagot tele minden jóval, hogy ez meg a maguké, fogyasztszák el jó étvágygal!...

Mikor valahogy magukhoz tértek első ámulatukból, a kezük is reszketett, ahogy bevitték a házba s a fát a nyers, meszes falhoz támasztották, a csomagot meg asztal hiányában a fekete földre tették le. Mert asztaluk se volt, a kemence mellett egy rossz, kaposos sárga faágy állott a sarokban, abba aludt a két nagyobbik gyerek, a kicsi meg a bölesőben. Letették hát a csomagot a földre, melléje kuporodtak s amíg a spárga csomóját oldozgatták, — ezt a szívbeli jóságot, Uram Isten! — egyre azt hajtogatták, az asszony a könnyét mázolgatta, az ember is szípozott, de mind a kettőnek zománcos volt az arca a belsőjüket hevítő örömtől.

Volt ebben a csomagban minden. Egy egész kenyér, egy sonka, két szál kockáshúsú kolbász, nagyszemű szőlő, cirmos alma, kis cipők, két pár is, kötött sapkák, játék a gyerekeknek, kesztyű, lila fejkendő az asszonynak, báránybórsapka, dohány az embernek, csillogó dísz a karácsonyfára, minden. S a fal mellett a fenyő. Hús pengőből se futotta volna ki, de talán százból se. Mintha csak tudták volna fent mijük hiányzik, volt ott minden. Tele lett a földre terített kékkötő a sok drágasággal, összeesapták felette a kezüket s úgy nézték a könny meleg, remegő üvegjén keresztül.

Nagy boldogságukban azt se tudták, mit csináljanak.

Nem gondoltak már arra, hogy miért kapták, első gondolatuk volt, hogy felállítják a fát, feldíszítik, rája raknak mindent, amit kaptak s csak aztán szólnak a gyerekeknek.

Az ember megfogta az ezüstporos szép fenyőfát s mert nem volt asztaluk, amelyre feltegyék, se kicsi, se nagy, a szobaföldjét a közepén baltával meglekelte s a hegyesre faragott végű fenyőt beleállította.

A fenyőfa pedig tömötten, ezer hegyes tűjével reszketve állt a kis parasztház közepén, csúcsa a mestergerendáig, két kiterjesztett ága a két falig ért s illatával egyszerre tele lett a szoba minden zúga.

Kézzeel vigyázva köréje rakta a megbontott földet s a balta fokával vigan megdöngette, hogy egyenesen, biztosan álljon. Közben az asszony már diszította a fa vállait a fényes angyalhajjal, a piros posztóbabát s az aranytrombitát ráakasztotta, alája meg a csomagburok ollóval hirtelen megcsipkedett barna papírára az ajándék nagyját, a sok ennivalót, a szép halványra füstölt sonkát kirakta s itt-ott a fa zöld testére szúrt gyertyákat meggyújtották.

Mikor eddig megvoltak, az ember kiszaladt s ölnyi náddal jött vissza, amit a kis tetőből húzott ki, hogy befűtsenek erre az örömrre. Az asszony a térdén összetörte, alágyújtott s kisvártatva a tűzhelyajtó lyukain s karikái alól pirosan nézett ki a tűz.

— No, most már szóljunk a gyerekeknek — mondta ekkor az ember s lábujjhegyen odalépett az ágyhoz s a csikos takaró alatt megrángatta az apróságok vállacskaát:

— Kis bogaraim, nyissátok csak ki a szemeteket!

— Nézz csak oda, mit hozott az angyal! Nézd csak, mi van ott!...

Lett nagy öröm. A gyerekek szeme színes karikákat vett az ámulattól, de első mozdulatuk nem a játékot kereste, hanem a kenyeret meg a kolbászt, mert éhesek voltak, mint a kis farkasok, második napja nem ettek akkor már száraz kenyéren kívül egyebet.

Az asszony kést vett elő, halszemesnyelű kést s szelt a kenyérből is, sonkából is egy-egy pillét először a gyerekeknek, azután maguknak s lekuporodva a szoba földjére, az ágy szélére, eszegették ott jóízűen s a falatokkal együtt a könnyűket nyeldesték, a sírás örömkönnyei sózták meg az ételt a szájukban.

Alig nyeltek három falatot, motorzúgás rezegtette meg ismét az utcára nyíló ablak szuvas kereteiben az öntött üvegeket. Megállt a kezükben a kés, de még a szívük billegése is megállt a foszlott kabátok, réklik alatt. Uram Isten, mi az már megint?

A vadász jött vissza, nagy zavarban volt, forgatta a kalapját, hogy már bocsássanak meg, de tévedés van a dologban.

Már ne haragudjanak, de másik Kovács József is van a Réti-telepen, aki juhászszámadó volt valamikor az uradalomban, azoknak szólt az ajándék, nem önekik, legyenek elnézéssel, de vissza kell vinni az adományokat...

Mintha a mennyországból estek volna le. Alltak, mint a szobrok, dermedten, a kegyetlen tévedés erejétől fejbeverten arcukról nagy pilékben vedlett az öröm aránya, szívük úgy összeszorult, mint az aszott gyümölcs, hús, kenyér kihullott a kezükből s szájukban méreggő vált a megrágott falat.

Ott állt a fa a szoba közepén, rajta a sok drága holmi, egy része már a gyerekek kezében, s most mind vissza kell adni...

Ereik csöveiben megállt a vér futása, úgy érezték, a feketére fagyott mágnes föld húzza le mélye felé bádoggal foltozott bakkancsuk talpát s mozdulatlanra meredve néztek a vadászra.

— Már szíves elnézést, — mondta az csendesen — magam vagyok a hibás, de nem tehetek mást. — Alig mozdította a karját, mintha fájt volna neki, zavarban volt, nem tudta mit csináljon.

— Látom, már szépen elrendezkedtek, pedig — mondotta s aztán szégyenkezve hozzáfogott s lassan rámojni kezdett a fa díszei közt. Amazok segíteni se tudtak neki, csak nézték dermedten, elsötétült világbanézéssel, mint az eszelősök. Amikor a vadász a fához lépett, Kovács József csak annyit mondott: „én jó Istenem“, úgy magában.

A vadász feszegette a fát, ingatta, mozgatta, ráncigálta minden erejéből, hogy kihúzza a földből, hiába, a fa meg se mozdult. Kovács József is odalépett mellé, hogy segítsen neki, de kettesben sem boldogultak vele.

Állt a kis szoba tereit betöltően, mozdulatlanul, smaragd-zöld ágaival rezegve a meszes gerendák bordái alatt s ahogy lehajoltak s alaposabban megnézték a tövét, elámulva vették észre, hogy a fenyőfa gyökeret vert, mélyen bele a fekete vályog kockákból rakott szoba földjébe.

A vadász döbbenten meredt a nagy esodára s fájdalom, nagy alázattal összetörve, de férfias szóval határozott:

Ó nem, nem szabad innen semmit sem elvinnem...

Szégváry Mihály.